

UNITÁRIUS ÉLET

51. évfolyam 8-9. szám

1997. augusztus-szeptember

Add azt, amit kér tőled az Isten (Őszi hálaadás)

„Ember, megmondta neked, hogy mi a jó,
és hogy mit kíván tőled az Úr!
Csak azt, hogy élj a törvények szerint,
törekedj szeretetre,
és légy alázatos Isteneddel szemben.”
(Mik. 6, 8.)

Mi, unitáriusok szeretjük hangoztatni, hogy a kereszténységet a legegyszerűbb és legerthetőbb formában prédikáljuk és gyakoroljuk. Ennek a kijelentésénél felmerül két kérdés:

- hogyan foglalhatjuk össze,
- miképpen határozhatjuk meg a keresztény egyház lényegét?

Ezen kérdéseknek a meghatározásánál, azt hiszem, a legtöbb unitárius a kereszténység lényegét a jézusi kettős parancsolatban fogalmazza meg. „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és teljes erődből. Szeresd felebarátodat, mint magadat.” (Mik 12, 30-31)

Valóban állíthatjuk azt, hogy ez Jézus tanításának a lényege, ez az Ő öröme, ez a kereszténység legegyszerűbb és legerthetőbb összefoglalása. Ha arra összpontosítunk minden erőnkkel, hogy erről prédikáljunk ahelyett, hogy bűnről, helyettes elégtételről, közbenjárásról, transzszubsztanciáról beszéljünk, akkor a gyülekezetek tagjai nagyobb figyelemmel és többen hallgatnának minket lelkészeket.

Tudjuk, hogy mit értett Jézus a „felebarát szeretetén”, de a „szeretet” fogalma az utolsó századunkban – sajnos – olyan értelmezést nyert, nagyon sok alkalommal, amely a szimpátiánál, a rokonszenvnél sokkal többet nem jelentett. De az „Isten szeretete” is bővebb felvilágosítást igényel. Ez nem csak hitbeli, és értelembeli állásfoglalás, hanem jelenti Isten akaratának az elfogadását és tényleges cselekvését.

Őszi hálaadó ünnepünkre készülve sokat gondolkodtam azon, hogy a Bibliában vajon található-e másik tanítás, amely éppen olyan egyszerűen, célratorően fejezi ki a vallás lényegét, mint a szeretet kettős parancsolata. Végül arra a következtetésre jutottam, hogy van. Az Ótestamentumban és pedig Mikeásnál. A próféta Jézus előtt kb. 700 évvel élt, akinek gondolkodásmódja, mondanivalójának kifejezése éppen annyira különbözik Jézus kifejezés- és gondolkodásmódjától, amilyen különbség van ma ezen a téren Jézus és mi közöttünk.

Sok minden van az Ószövetségben, ami nyersnek, zordnak, idegennek tűnik a mai ember számára, amit nem tudunk megérteni a korabeli háttér és környezet hosszas tanulmányozása nélkül, mert nagy időbeli különbségek, különböző felfogás és szokásbeli különbségeket tükröz. De találhatunk benne olyan felfogásokat és igazságokat, amelyek olyan világosak, mintha tegnap hangzottak volna el, fogalmazódtak volna, s inkább szólnak a huszadik század emberéhez, mint a Jézus előtti hatodik-hetedik századi judeai férfiakhoz és nőkhez.

Ez a tanítás, amelyre utalok Mikeás könyvében olvasható. Mikeás Ézsaiás próféta kortársa volt, vidéken lakó tanító, aki gyűlölte a nagyvárosokat és azoknak erkölcstelen bűnös életét és ezért azt sokkal keményebben ostromozta, mint bármelyik más próféta. Népe társadalmi és gazdasági élete megjavításáért küzdött.

- Igazságot követelt az egyszerű ember részére.
- Erőteljes ellenzője volt minden szertartásnak.

Működéséről egy kis feljegyzés maradt ránk, abban találjuk az idézett bibliai verset is, mely így kezdődik:

„Ember, megmondta neked, hogy mi jó és hogy mit kíván tőled az Úr”, majd a figyelmeztetés így folytatódik:

„Csak azt, hogy élj a törvény szerint, törekedj a szeretetre és légy alázatos Isteneddel szemben.”

Ez egy olyan figyelmeztetés, amelyet minden biztonnal mindenki megért, és aki hallgatja, ösztönösen is helyesnek ítéli meg. Mert minden egészséges gondolkodású ember képes igazságot tenni jó és rossz között. Nem lehet érvelni, hogy a gonosz tévedésből vagy tudatlanságból származik. Mert Isten kezdettől megmutatta, hogy mi az igaz, a jó és a helyes. Ő azt akarja, hogy mindezt gyakoroljuk és válasszuk azt az életösvenyt, amely az általa megjelölt irány felé vezet.

Mikeás a vallás lényegétől idegen szertartások ellen is prédikált. Támadta azt a felfogást, miszerint Isten azzal is megelégszik, hogy az ember az áldozatokat bemutatja előtte.

„Mivel menjek elibe az Úrnak?” – kérdezi Mikeás.
 Hajlongjak-e a magasságos Istennek?
 Égő áldozatokkal menjek elébe, esztendő
 borjúkkal?
 Kedvét leli-e az Úr ezernyi kosokban?
 Vagy tízezernyi olajpatakokban?
 Elsőszülöttemet adjam-e vétkemért?
 Vagy méhemnek gyümölcsét lelkemnek bűnéért?”
 (Mik 6, 5-7.)

Nem! – mondja határozottan. Mindezek az áldozatok értelmetlenek és értéktelenek.

Mert: „Ember, megmondta neked az Úr, hogy mi a jó, és hogy mit kíván tőled az Úr! Csak azt, hogy élj törvény szerint, törekedj szeretetre, és légy alázatos Istenedd szemben.”

Most, amikor őszi hálaadás alkalmával keresem és közösen együtt keressük azt, hogy mi is az igazi áldozat, amellyel Isten színe elé járulhatunk, eszembe jut egykori gyülekezetem, és az, hogy mit jelent és mit jelentett „a föld népének” az életében a hálaadás ünnepe. Mennyire méltósággal tud ünnepelni az, aki nagyon közel áll a természethez, vagy éppenséggel benne él. Aki márciustól októberig a földeken dolgozik, az ilyenkorra, szeptember végére bőre színében is azonosulni tud a föld színével, amelyből vétetett, barázdált arca pedig a föld barázdáságát tükrözi vissza. És lehet, hogy a földműves ember ezért is nagyon jól tudja-érzi, miért lehet hálás Istennek.

De vajon, mit jelent számunkra a hálaadás ünnepe itt, ebben a városban, ahol élünk, vagyunk, hogyan tud ünnepelni a mai gyülekezet, amely istentiszteletre ide jár a belvárosba, ebbe a számunkra kedves helyre, amely csupán kevés távolságra van az Országháztól. Vajon nekünk van-e miért hálát adni Istennek?

Ennek a kérdésnek a megválaszolására egy olvasmányélményemmel szeretnék válaszolni.

Fulton Oursler könyvének a címe, amit nemrég olvastam: *Értékes titkok*. A szerző ebben a könyvében többek között egy dajkáról ír, aki anyai nagyapja családjánál szolgált. Ez az asszony az író születésénél, sőt annak édesanyja születésénél is jelen volt már a család életében. A hűséges szolga neve: Avaloni Thesszalonikai Zsófia-Virginia-Anna-Mária-Cecília volt, és rabszolgának született. Azt írja könyvében róla Oursler, ennél a lénynél hálásabbat nem ismert soha életében. Így vall róla egy helyen:

„Emlékszem rá, amint a konyhában ült összefont karokkal, égre emelt tekintettel, s fekete szemében égő parázssal mondta:

– Hálát adok neked Istenem életem fenntartásáért.
 – De mit jelentsen ez? – kérdeztem én.
 – Azt, hogy ennem és innom kaptam – válaszolt röviden.

– De hát akkor is kapnál, ha meg sem köszönnéd, – volt rá válaszom.

– Ez igaz.

– De tudod, ha megköszönhetem, akkor mindennek jobb íze van.”

Majd étkezés után ezt mondta:

– Tudjátok, nagyon érdekes dolog hálát adni. Olyan ez, mint egy játék, s erre engem egy öreg prédikátor tanított meg. Keresni kell az alkalmat, elébe menni minden olyan dolognak, amiért hálásak lehetünk. De vegyük például a mai napot. Ébredésem után még egy jó ideig ágyban maradva, azon töprengtem, hogy miért is lehetnék most hálás Istennek, amikor a konyha felől megéreztem a kávé illatát és máris tudtam, miért lehetek hálás.

– Köszönöm Atyám a kávé és annak illatát!”

Könyve végén az író arról vall, hogy Anna halálánál is jelen volt. Csendesen nyitott be abba a szobába, ahol az egykoron természetes asszony 35-40 kg-ra lefogyva csupán árnyéka volt egykori önmagának. „Éppen azon tűnődtem – folytatja a visszaemlékezését az író –, hogy ilyen állapotban, ebben a helyzetben tudna-e hálás lenni hűséges szolgánk. Amikor mindezt mintha megérezte volna, üveges tekintettel fordult azok felé, akik körülállták betegágyát, s a következőképpen fohászokodott:

– Hálát adok Istenem, hogy egész életemben ilyen jó emberekkel, barátokkal, segítőtársakkal vettél körül, ajándékoztál meg.”

Pál apostol a Thesszalonikabeliekhez írott levele 5. fejezetében ezt írja: „Mindenkori örüljétek, szüntelen imádkozzatok, *mindenért hálát adjatok*”. Anna magáévá tette egy életre az apostol tanítását, mivel a hála érzete, érzése nem átmeneti volt az ő életében, hanem állandó, folyamatos, jelen időben megvalósított.

Mindannyiunknak van miért hálát adnunk, hosszú volt az idei év, amelyben elvettük Isten gazdag áldását, most köszönettel hálát mondunk, hálát adunk érte.

Kászoni József

Imecs Szabó Ilonka

Erdély

Sötét ködben miért virrasztasz,
 Szétszórt álomban nincsen vigasz.
 Szorongón megmaradt hitben
 Széjjel omlanál a semmiben,
 De őshited fénye legyen a remény,
 S ne hagyd, hogy megtorpanjon e fény.
 Már Herodotusz sem feledtetett,
 Úgy jegyezte fel ősiséged,
 Hogy sok ezer évnek előtte
 Aranyat leltek a Maros völgyében.

Nem lehet megnevesíteni,
 Ki méltóságod megérdemli,
 Mert a Népeket hajszólo harcok között
 Földedre más – más nép költözött.
 Legtöbbjük menthetetlenül
 Eltűnt a történelemből,
 Benned nyíltak mint gyerekszemek
 A tudást szomjazó szellemek,
 A protestantizmus elve is
 Benned keményen megfogant,

S csendben egyszerűn áldoz
 Az Istennek minden pillanat.
 Benned zúg a Természet Hangja,
 Mint a béke nagy szimfóniája.
 S mint himnusz érte is énekek,
 Akinek szülőföldje volt Erdély.
 Te ki elhagytad e szülőföldet,
 – Sorsod rendelte, menni kellett –
 Hogy mindenki megláthassa
 Neved mellé vessék oda,
 Fejfádra, ha eltávoztál.
 „EGY DARABKA ERDÉLY” voltál.

A „jövevények” tisztelete...

Ünnepeken naptári és történelmi évfordulókra emlékezünk, ám a komoly és méltó ünnep(lés) arra is figyelmeztet, hogy az ünnepelt példáját kövessük. Augusztus hónap második felében, mint minden évben, az idén is szeretettel és kegyelettel emlékezünk honalapító királyunkra, István királyra. Hogy közelebb kerüljünk szelleméhez, és hogy méltóképpen ünnepelhessünk, ünnepelt királyunk Intelméből idéznék röviden; abból az Intelm-ből, amelyet egykoron fiához Imre herceghez írt:

„A vendégek, a jövevények akkora hasznat hajtanak, hogy méltán állhatnak a királyi méltóság hatodik helyére... Ennélfogva megparancsoltam neked fiam, hogy a jövevényeket jóakarattal gyámolítsd és becsben tartsd, hogy nálad szívesebben tartózkodjanak, mint másutt lakjanak...”

Figyelemre méltó, követésre indító súlyos szavak. Főleg nekünk, ma élő embereknek, akik készek vagyunk pár év múlva a harmadik évezred küszöbére lépni.

Szeretném egyeztetni István király Intelmét a Szentírás üzenetével, mely ez alkalomból nem más, mint Mózes próféta első könyve 19. részének első 11 verse, és amely a romlott Sodomá történetét írja le. Miért kapcsolom össze a két szöveget ez alkalomból? Mert mindkettőből kiemelkedik egy fontos, lényeges parancs: a vendégek, a jövevények, a külföldiek, az idegenek köteles tisztelete.

Ha arra a kérdésre kívánunk választ adni, hogy miért pusztította el Isten Sodomá és Gomora városait a Holt tenger déli részén, valamivel több, mint 4000 évvel ezelőtt, akkor biblikusan fogalmazva azt mondhatjuk, hogy azért mert „nagy volt a jajkiáltás a két város miatt.”

De miért is érdekel ez most minket?

Mert sokan úgy véleményezik a leírtakat, hogy azért kellett pusztulnia a két városnak, mivel az abban az időben a fajtalanság, a fertő, a bűn, a homoszexualitás fészke volt. Egyesek elmennek egészen odáig, hogy ebből arra következtetnek, hogy a ma emberének azért kell az AIDS vírustól szenvednie, mert volt az emberiség történelmében Sodomá és Gomora.

Az én véleményem, az amely unitárius álláspont is egyben, e kérdésben nem egyezik a fentiekkel. Mert itt nem a szexophobiáról (szexmániakusságról), hanem xenophobiáról (idegenektől való beteges félelem) van szó.

Lótnak szent volt a meggyőződése abban, hogy nem szabad tennie semmit azokkal a jövevényekkel szemben, és nem csak neki, hanem senki másnak, akik háza oltalmát

és védelmét élvezték. De nem így gondolkodnak ellentámadói, hiszen azt mondják: „ő az egyetlen jövevény közöttünk (Lót) és ő akar rendet teremteni nekünk. Na majd veled jobban elbánunk, mint azokkal, akik a házában vannak.”

És történelmünk szempontjából ezen van a lényeg. Nem tűrünk meg, nem akarunk magunk között tudni idegeneket, jövevényeket. A bűnös városoknak is azért kellett elpusztulniuk, mert nem fogadta be az idegeneket. Nem tanúsít megértést, irgalmat senki, Lóton kívül, a városban tartózkodó idegenekkel szemben.

Miért volt olyan fontos, akkor is, befogadni azokat? Mert abban az időben nem voltak szállodák, ifjúsági hoszpeszek, vendéglátók, mint ma. Viszont akkor is utaztak az emberek és nem is keveset. Akár politikai, kereskedelmi, egyéni vagy vallási előírásoknak megfelelően. Ezért is olyan rigorózus az Ószövetség előírása e téren: „Szeressétek a jövevényt, mert ti is jövevények voltatok.” (Móz 10, 19)

Jövevény volt ezen a földön Ádám és Éva, miután kiűzettek a Paradicsomból. Noé, miután az addig ismert, az özönvízig tudottat maga mögött hagyta, ezt követően jövevényként élt a Földön. Ábrahám elhagyta Úr városát és ezt követően jövevényként él, bárhova is ment. Mózes mondja magáról: „Bolyongó arámi volt az ősom...” József is jövevényként élt Egyiptomban. Jézus úgymond az út szélén született, egy vendégfogadó ház bölcsőjében és

egész életét jövevényként élte a földön... Saját élethelyzetét egy helyen így mutatja be: „A rókáknak barlangjuk, a madaraknak fészük van, de az Ember-fiának nincs hova fejét lehajtania.” Hogy is mondja magáról egy másik helyen? „Mert jövevény voltam és befogadtatok...”

Ha van bennünk, emberekben közös vonás, akkor az az, hogy mi mindannyian jövevények vagyunk. Ha van parancs, aminek leginkább engedelmeskedni kell(ene), akkor az az: Szeresd felebarátodat, mint magadat. Szeresd a jövevényt, az idegent a másokban, magadban. Mert ha ezt tesszük, nem vagyunk egymás számára, önmagunk részére idegenek. Akkor már nincs oly nagy jelentősége annak, hogy én román, te magyar, hogy amaz szerb, a másik horvát, hogy egyik csecsen, a másik orosz, hogy egyik zsidó, a másik keresztény. Ha így élünk, akkor István király Intelmeihez is hűbbek lehetünk. Adja Isten, hogy megemlékezésünk időszakában és sokáig azt követően, ez mindannyiunk számára sikerüljön.

Kászoni József

„P” iniciálé a Képes Krónika 40. oldaláról. Az eddig vezéri fővel ábrázolt királyt „miután méltónak találattott, és Isten rendeléséből elnyerte a királyi fenség koronáját” – mint a Krónika írja –, trónon, királyi jelvényekkel felékesítve ábrázolja a miniátor.

Jöjjön el a Te országod

Veres Zoltán Svédországban élő író a Miatyánkról szóló elmélkedéseinek folytatása.

Próbáljatok visszaemlékezni rá, milyen érzések töltötték el, milyen képzeleteitek támadtak, mit gondoltatok, ha valaha is érteni akartátok és ezért értelmezni igyekeztetek a Mesterről tanult imádság második főhászát: „Jöjjön el a Te országod”.

Ismerek valakit, aki bevallja: sohasem értette, mit is kér voltaképpen ezzel Istentől. Ismerek másvalakit, aki úgy véli: a halál utáni életbe való befogadását kéri, amikor az idézett szavakat mondja. És ismerek sokakat, akik előtt ilyenkor homályosan és tétován, de egyértelműen egy fizikai, sőt földrajzi értelemben vett ország „bekövetkezése” dereng fel: egy – nevezük így – „új Jeruzsálem” kiemelkedése az egyetemes romlás, bomlás, széthullás és megsemmisülés apokaliptikus valóságából. Gyermekkoromban magam is ezt az értelmet tulajdonítottam a „jöjjön el a Te országod”-nak, s ebben az értelemben röppentettem a főhászt esténként Isten felé az elmondott Miatyánk minden más főhászánál buzgóbban. Nyilván nem véletlenül. Rövid addigi életemben már átéltem egy olyan változást, mely sokunk számára az „új Jeruzsálem” eljövételét jelentette (legalábbis az eljövétel egyszeri aktusának ünnepi perceiben), s egy olyan változást is, amelynek során az az „új Jeruzsálem” újra elveszett – gyermeki tudatomban tehát természetyszerűen, szinte magától jelent meg a párhuzam egyfelől annak az elveszettnek a visszakívánása, visszavágyása, másfelől „a Te országod”, azaz Isten országa eljövételének kérése között.

Biztos vagyok benne, hogy a Mester kortárs honfitársai, sőt tanítványai között is akadt, aki ráérezett egy ilyen párhuzamra, Dávid és Salamon királysága lebegvén lelki szemeik előtt, miközben népe a rómaiak igáját nyögte. Majd amikor a rómaiak nyögik a barbárok igáját, amikor Alarik gótbai elfoglalják az „örök várost”, akkor kezd fontosnak tartani Augustinus is „a Te országod” problémakörét: megírja főművét, a *De civitate Dei*-t, Augustinus azonban ennek ellenére sem valami térképen kijelölhető helynek gondolta el Isten országát, inkább egy közösségnek, egy működő organizmusnak, amely együtt létezik a földi országokkal: ő maga a mennyben van, a földön a keresztény egyház „képezi le”, testesíti meg (mellesleg: a római birodalom mintájára szervezett, hierarchizált és centralizált keresztény egyház).

Ez a felfogás alig tartalmaz valamit az „ország” szó területi értelméből. A „civitas” egyébként is inkább államot jelent, mint országot, és a biblia megfelelő helyén álló görög szó, a „baszüleia” is inkább fejedelemséget. A Miatyánk svéd szövegében sem a területre

utaló „land” fordul elő, hanem a birtoklásra utaló „rike” – csak minket magyarokat hoz zavarba némelykor, amikor „a Te országod”-at értelmezni próbáljuk, hogy mai nyelvünkben az „ország” szó határral körülrít földrajzi helyet (s egyben államalakulatot) jelent. Károli Gáspár idejében azonban még emlékeztek rá, hogy a szó a régebbi magyar „uruszág”-ból jön, amit mai fonetikával „uraság”-nak mondanánk, s abban a jelentésben használnánk, hogy uralkodás; akkor tehát még világos volt az egyszerű magyar imádkozó ember előtt is, hogy a „jöjjön el a Te országod”-dal valami ilyesmit kér: „Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, Te vedd át az uralmat a mi megromlott, pusztulásra érett földi világunk fölött”.

De hogy visszatérjek a magam szellemi tapasztalatára, engem nem a filológia s az egzegézis (a bibliai szövegmagyarázat) térített el „a Te országod” egy másik, visszavágyott, valóságos földi országgal való párhuzamba állításától, hanem a Miatyánk szavait ajkunkra adó Mester más tanításainak megismerése. Például annak a megismerése, amit Pilátus előtt jelentett ki, amikor így válaszolt az ellene felhozott hazug és közönséges politikai vádra: „Az én országom nem e világból való”. Vagy annak, amit a farizeusoknak felelt, amikor megkérdezték tőle, mikor jön le Isten országa (amit ők

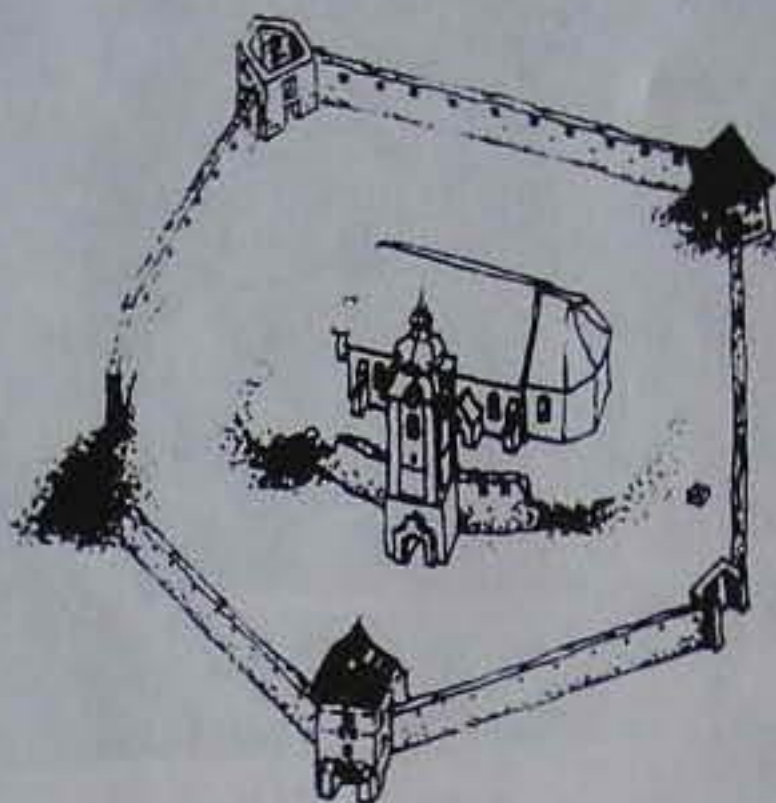
is egy valóságos ország fölötti uralomváltozásnak képzeltek): „Isten országa nem szemmel láthatóan jö el. Sem azt nem mondják: ímé itt vagy ímé amott van; mert ímé az Isten országa ti bennetek van.”

Amiből, amikor olvastam, pontosabban amikor eszembe jutott a Miatyánk első legközelebbi imádkozása közben, élményszerűen megértettem, hogy „a Te országod” nem egy helyet, nem is egy szervezeti struktúrát, hanem egy állapotot jelent. Nem úgy határozhatjuk meg, hogy hol van, hanem úgy, hogy mikor van. Akkor van, amikor eljutunk abba az állapotba.

Akinek van valami sejtelme az erkölcsi világrendről, aki emlékszik valamire, amit a szüleitől hallott rosszról és jóról, akit egyszer is megérintett valami Istentől származó sugallat, az tudja, minek kell lennie bennünk, hogy elmondhassuk: abban az állapotban vagyunk.

Biztatásul azoknak, akik énvelem együtt mégis mindig beleérik a „jöjjön el a Te országod”-ba a párhuzamot egy – nevezzük így – „új Jeruzsálem” eljövételének vágyával, még hadd mondjam el: az az „új Jeruzsálem” sem egy hely. Vagy legalábbis: nem csupán és nem elsősorban egy hely. Az is inkább bennünk van (ezt mi az emigrációban pontosabban érezzük, mint az otthoniak, de számukra is éppúgy érvényes); s úgy és addig van, annyiban jön el és lesz, ahogy, ameddig és amennyiben magunkban őrizzük és tovább építjük.

(folytatjuk)

Az illyefalvi református templomvár

ÜTŐ LAJOS

Dombó 1915–Budapest 1997

Az utóbbi hónapokban betegeskedett; de reméltük, hogy szívós természete segíti, hogy még köztünk maradjon, – ám magas kora és súlyosbodó betegsége elhozta földi életének végét. Hamar elterjedt a hír: 1997. június 3-án meghalt Ütő Lajos tanár úr. Emlékeztünk: csak nemrég láttuk a Székelykeresztúri Unitárius Főgimnázium tanulószobájában. Készült osztálytársaival egyetemben az érettségire. 1931-et írtunk. Aztán Kolozsvárott elvégezte az egyetemet, – francia szakos tanár lett, majd 1940 után Budapesten, a Vallás és Közoktatási Minisztériumban, sok más feladatkör mellett az unitárius ügyek referense lett. Szolid, pontos, tartalmas és megbízható volt a reabizottakban. A jó Isten gondviselése ezidőben segítette abban a törekvésében is, hogy családot alapítson, – feleségül vette Gyarmathy Piroska tanárnőt. Az ismeretség és a szálak kötődése Székelykeresztúrra vezethetők vissza. Így még bizonyosabban elhozták magukban Budapestre a Székelyföldet és meg is őrizték mindvégig. Semmivel fel nem cserélhető, drága értékeket hordoztak szívükben.

Ütő Lajos tanár úr sokunknak kedves jó barátja, munkatársa volt, kenyérkereső pedagógusi munkája mellett mindig készséggel segítette Egyházunkat. Tagja volt az Egyházi Főtanácsnak és Képviselő Tanácsnak. Az Egyházi Elnökségnek szükség szerint mindig támaszt és megnyugvást jelentett okos és bölcs tanácsa, helyzetismerete. Az

Unitárius Élet című egyházi lapunk ügyét felkarolta, tanácsaival segítette, gondolataival írásban is gazdagította tartalmát.

Hamvait 1997. június 26-án helyeztük el Budapesten, a Kerepesi úti temetőben. Híveink és a barátok, valamint a rokonok nagy számban kísérték el utolsó földi útján. Közvetlen családja: felesége, gyermekei, unokái, testvéröccse megszomorodott szívvel álltak koporsója mellett és mondtak végső istenhozzádot néki, megsimogatván gondolatban urnáját, de mindvégig magukban, emlékeikben hordozván az élő férjet, édesapát, nagyapát, testvért, rokont és jó barátot.

A Magyarországi Unitárius Egyház és közelebből a Budapesti Unitárius Egyházközség halottját gyászolja benne. A temetési szertartás szolgálatát **Bencze Márton** püspök, **Orbókné Szent-Iványi Ilona** főjegyző, **Kászoni József** lelkész, **Miklósi Váry Katalin** s.lelkész és **Vadady Attila** kántor végezték és búcsúbeszédet mondott **dr. Murvay Sámuel** főgondnok. Mindannyiukat áthatotta az együttérzés, valamint a hála érzete Isten iránt, aki néhai Ütő Lajos testvérünkben az értékek hordozóját ajándékozta nekünk. S most visszahívt!

Áldott legyen emlékezete.

Bencze Márton

Búcsúzunk

Megrendülten állok a ravatal előtt, hogy tolmácsoljam Unitárius Egyházunk utolsó üdvözlését és magam is fájdalmas búcsút vegyek.

Az emberi lélek örökös tiltakozásával, amely az elmúlást sohasem akarja elfogadni, mi is nehezen tudunk belenyugodni, hogy Tőled búcsúzunk kell.

Hosszú utadra messziről indultál: Hargita aljáról, a nagy Küllő partjáról, Székelykeresztúrról...

Aki az elinduláskor Téged fölkarisznált, jól tudta, hogy a hosszú úton nemcsak a testnek, de a léleknek, a szellemnek is táplálékra van szüksége: tudás, akarat, erkölcs, szeretet, az emberekhez jóindulat.

Mindezekkel Téged olyan bőkezűen látott el, hogy egy életen át mindig bőven tudtál juttatni belőle embertársaidnak is.

Édesapád az az id. Ütő Lajos lelkész és hittanár volt, aki a hasonló gondolkodású és érzelmű tantársaival együtt, a Székelyföld szélén, a magyarság előretolt állomásán a 200 éves székelykeresztúri Unitárius Gimnázium fennmaradásáért vívott küzdelemből alaposan kivette a részét, és aki a Trianon utáni időkben az erdélyi magyarság nyelvű műveltséget szolgáló oktatás megmentéséért példamutató hősiességgel állt helyt.

Tőle, tőlük tanultuk meg Veled együtt mi is mindnyájan, akik annak idején abban a gimnáziumban tanítványaik voltunk, mit jelent idegen elnyomatásban magyarnak és unitáriusnak lenni és hogyan kell a sorsot látszólagos egykedvűséggel úgy venni tudomásul, hogy vele szemben magunkat soha meg nem adva, keményen álljunk helyt. Mindezt hangzatos hivatkozások nélkül, hiszen ez a világ legtermészetesebb dolga.

Abban az iskolában ugyanolyan természetes volt a tolerancia, a másság elfogadása – fogalmak, amelyekről napjainkban olyan sokan és sokat elmélkednek, de amelyeket ott, akkor minden magyarázat nélkül, egyszerűen csak megéltük...

Mindezek Rád nemcsak a környezetedből hatottak, de a szülői szeretet meleg hullámain át közvetlenül is sugároztak feléd, hogy azután egész értelmébe, lényébe annál mélyebben beleépülhessenek.

Életeddel bizonyítottad; nem voltál hálátlan tanítvány!

Szülőföldedről messze kerülve, számodra szokatlan új környezetben is kezdettől fogva mindig megtaláltad a módját, hogyan lehetsz önzetlenül segítője embertársaidnak, hogyan taníthatod megértésre, összefogásra, hitre, kitartásra mindazokat, akik a nehéz idők súlyos lelki terhelése alatt elbizonytalanodtak.

Közéleti funkciót betöltve is híven szolgáltad egyházadat, magyarságodat.

Amikor az érdekek más irányba csábíthattak volna, Rólad minden kísértés lepergett és – a magad csendes, higgadt módján – szilárdan álltál az erkölcs, szeretet és emberség őrhelyén.

Munka és hit, kötelességteljesítés és Istenbe vetett bizalom minden időben vezérelve volt, és maradt később is, amikor mint tanár, szeretettel adtad át diákjaidnak mindazokat a kincseket, amelyek az ifjúságnak az akkori rendszer lélekpusztító időszakában olyan nagy szüksége volt.

Ugyanezekért a tulajdonságaidért szeretett és becsült Egyházad minden tagja és ezért volt, hogy az egyházi vezetőségben, Főtanácsban, Egyházi Képviselő Tanácsban és minden más helyen véleményedet, javaslataidat mindig mindenki nagy figyelemmel várta és követte.

Ha időnként a külső viharok zűrzavara egyházi életünket is felbolygatta, higgadt, tárgyilagos és mindig jóindulatú közbelépéseiddel elsimítottad a nézeteltéréseket, megnyugtattad a háborgókat.

Egyházunknak ma is nagy szüksége volna arra a biztos támaszra, amelyre nagy gondok, nehézségek idején mindig számíthatott.

Ha a Gondviselő Isten akaratába mégis bele kell nyugodnunk, számunkra csak az a vígasz marad, ő tudja mit miért cselekszik! Láttad küzdelmes életed egyenes, tiszta útját és most megadja sok törődésed, rendületlen hited, kitartásod jutalmát, a csendes, békés örök nyugalmat.

Szeretteiddel, Egyetemes Egyházad Téged szerető minden tagjával együtt kérjük, adja a Mindenható, hogy úgy legyen!

Emlékedet kegyelettel őrizzük!

Isten Veled!

Dr. Murvay Sámuel

Szülőhelyem Bözödújfalu

(3. rész)

Az egyházközség története 1853-tól 1974-ig

1853-ban tehát önálló egyházközséggé szerveződik az addig Körispatakhöz csatolt leányegyházközség. Az önálló egyházközséggé való szervezés arról tanúskodik, hogy az egyházközség elég erősnek érzi magát ahhoz, hogy biztosítja egy lelkész megélhetését. Így foglalja el a bözödújfalui lelkészi állást 1853-ban Ürmösi Sándor.

Az eredménye a különszakadásnak rövidesen megmutatkozik, hisz minden téren felindulás tapasztalható, szaporodás észlelhető úgy az ingó, mint ingatlan vagyonban. Adományozások történtek már a következő évben 1854-ben. A harangláb helyébe egy újat építenek, mivel a toronyépítés elmarad, a már jelzett okok miatt.

A lelkész megsegítése érdekében gyűjtést rendeznek és az összegyűlt pénzzel, 281 forinttal szántóföldeket vásárolnak, hogy ezáltal is segítsék a lelkészt. 1855-ben hal meg Kovács Albert, aki több jegyzőkönyvben, mint az unitárius egyházközség patrónusa szerepel. Végrendeletében jelentős értékkel bíró szántóföldet és erdőterületet hagy a mindenkori bözödújfalusi unitárius lelkész számára.

A következő évektől a jegyzőkönyvek alapján az esperei hivatalból kétevenként történik látogatás. A hívek adozatkészségének bizonyosságaként a következő évben 1867-ben is adományozások történtek. A Pálffy Sándor gondnok által kijavított prédikáló székre, melyre egy új terítőt adományoz T.S. és M.S. betűkkel ellátva. Az úrasztali készülétek közé egy kívül ezüstözött, belül aranyozott pohár adott, melyen ez olvasható: A bözödújfalvi Kovács Anna emlékére férje Dobos József 1866. A tetejére szolgáló kis fedélén ez olvasható: Dobos József 1866.

A gyakori lelkészváltás következtében az egyházi épületek elhanyagolt állapotban vannak. Az 1868-as év elején tervet készítenek új lelkészi lakás építésére, melyet még ez év folyamán fel is építenek. Ez épületben nyer elhelyezést az iskola is, ahol a tanítást a lelkész végzi. 1870 végére fejezik be teljesen az építési munkálatokat. Az 1854-ben fából készített harangláb is nagyon megrongálódott és ezért 1871-ben a régit lebontják és ugyancsak fából újat készítenek a helyébe. Ez a harangláb közel 100 éven át fennmaradt, csak kisebb javításokat végeztek rajta.

Az egyházközség életéről 1871-gyel bezárólag egészen 1898-ig adat hiányában semmit sem tudunk.

1898-tól új jegyzőkönyvet indítanak, melynek alapján már nyomon tudjuk követni az egyházközség életének alakulását. Feltűnő már az első jegyzőkönyvek olvasásakor az, hogy évszázadokon át az egyházközség életének és tevékenységének mozgatóiként szereplő Kovács családok közül – akik több feljegyzésben, mint az egyházközség patrónusai szerepelnek – nem találunk még egy családot sem. Ez a szombatos mozgalom 1868-ban való újraéledésének és az egyházközségben megszervezett szombatos zsidó hitközség megalapításának tulajdonítható, ugyanis ezek a családok mind áttérnek az izraelita vallásra. 1944 után újra az egyházközség tagjai közt találkozunk velük.

Az egyházközség életében a századforduló utáni első évtizedekben nevezetesebb esemény nem történt. Ami

nagy nehézségeket és megpróbáltatást jelentett, az az első világháború volt és az azt követő változások okozta terhek. A világháború első évében elviszik az egyházközség nagyobbik harangját, minden ellenszolgáltatás nélkül. Csak a háború után sikerül vásárolni egy egészen kisméretű harangot. A lelkészi lakást is megviselte az, hogy 1912-

től újra a körispataki egyházközségből szolgál be a lelkész. 1920-ban az állami hatóságok elrendelik a lebontását, így ez év május 13-án elárverezik. Anyagilag már nem áll úgy az egyházközség, hogy képes legyen új paplakást építeni és ezzel biztosítani azt, hogy helybéli lelkész vegye át az irányítást.

Nagy nehézségekbe ütközik az 1923 augusztusában az egyházi központ által elrendelt adó kivetése, mivel nincs adozatkészség a hívekben – amint megjegyzi Mózes Mihály beszolgáló lelkész. Ez évben az egyházközséget meglátogatja Dr. Boros György püspök helyettes-főjegyző. Ez a látogatás megnyugtatólag hat a hívekre. Ígéretet tesznek az egyházközség életének fejlesztésére és megszilárdítására. Ez év végén a beszolgáló lelkész indítványozza a templom megjavítását. Az egyházi élet iránti érdektelenséget mutatja, hogy adakozás senki részéről nem történik az ügy érdekében. 1925-ben Nagy Géza gondnok újra elindítja a templomjavítási munkákat, most azonban a hangsúlyt a közmunkára helyezik és faktermeléssel próbálják fedezni a költségeket. Fát az egyházközség erdejéből termelnek ki.

Ez év folyamán újra nehézségek adódnak az egyházi adófizetés terén, de sikerül Nagy Géza gondnoknak megértetni a hívekkel annak szükségességét és végül is elfogadtatni. Helybéli lelkész mivel nincs, az egyházközség vezetését a gondnok végzi. Az egyházközség legyengült anyagi helyzetét tükrözi az a tény is, hogy 1929-ben kénytelenek földterületeket eladni, mivel a megrongálódott kerítések helyébe újat készíttetni nem tudnak.

Változás az egyházközség életében 1941-ben áll be, amikor az izraelita vallásról való áttérések következtében a létszám megnövekedik, így újra elszakadhat Körispataktól és önálló egyházközséggé lehet Péter Ödön lelkész vezetésével. Véget ér tehát a társas viszony, mely Bözödújfalut Körispatakhöz csatolta. Az első évek az önállósulás után jelentős kezdeményezésekről tesznek bizonyosságot. Ezek közül legfontosabbak a paplakás építésére, az áttértek beszervezésére és a vallás erkölcsi nevelésbe való bekapcsolásukra irányultak. A lelkész megszervezi a Nőszövetséget, mely később is tevékenyen működik. 1941. július 27-én foglalja el Péter Ödön a megüresedett lelkészi állást. Anyagi okok miatt ez évről elhalasztják a paplakás építését. A lelkész felvilágosító előadásokat tart a gyermekeknek és felnőtteknek. Az előadások érdekében vallásos összejöveteleket, estéket rendeznek, melyek keretében főleg a Nőszövetség tagjai fejtik ki tevékenységüket. Ez évben a lélekszám az áttérések következtében az 1940-es 207 lélekről 269-re emelkedik.

(folytatjuk)

Szombatfalvi József

„Atlantisz harangoz” I., 1993

Balázs József fotója

UNITÁRIUS ELŐDEINKRŐL...

Enyedi György (1555–1597)

Az Unitárius Egyház harmadik püspöke, a magyar széphistória egyik korabeli legnépszerűbb munkájának szerzője, a tudományos unitárius teológia írásbeli megalapozója nem ismeretlen a lap olvasói előtt. Az Unitárius Élet 1995. januári száma már közölte mindazt, amit személyével kapcsolatban tudni kell. A lap mostani számában, amelyben a néhai Európa-hírű püspök halálának 400-ik évfordulóján ismét fölújítani kívánja emléket, inkább az utóbbi évek kutatási eredményeit kívánja bemutatni.

Ami Enyedi életével kapcsolatban újszerű, az csepregi éveire vonatkozik.

Káldos János 1994-ben a Balassi Kiadó gondozásában megjelenő Enyedi György: „História elegantissima” c. munkája egy igen figyelemreméltó – eddig ismeretlen – adatot közöl. E szerint Enyedi György 1575 és az azt követő években a Sopron megyei Csepreg város iskolaigazgatói tisztségét töltötte be.

Hogyan került Enyedi Csepregre?

Széphistóriájának versszak-kezdőbetűi és zárószórai tanulsága szerint Enyedi 1574-ben Bécsben tartózkodott. Itt került kapcsolatba a híres „fekete bég”-gel, a dunántúli főkapitánnyal, Nádasdy Ferencel, aki 1575. május 8-án, 20 éves korában kötött házasságot a Zemplén megyei Varanno várában a 15 éves Báthory Erzsébettel, a későbbi „rosszhírű” csejtei várúrnővel. Az uralkodócsalád képviselőinek jelenlétében lezajló házasságkötési ceremónia Bécsben folytatódott. Ha hihetünk Enyedi első „modern” életrajzírójának, Jakab Eleknek, akkor az 1571-től 1574-ig külföldön tanuló Enyedi hazatérő útjában, Bécsben valamelyik genfi vagy páduai volt iskolatársa révén vett részt a Bécsben folytatandó házasságkötési ceremónián. Hogy Enyedi résztvevője a bécsi ceremóniának, arra következtetni lehet Franciscus Hippolitus alapján is, aki versekkel köszöntötte az ünnepeket, s kötetbe gyűjtött versei közé beiktatott egy Enyedit dicsérő verset is. Az is egyike a feltételezéseknek, hogy ugyanezen kapcsolatai révén kapott megbízást a csepregi iskola igazgatói tisztségébe.

A korabeli Csepregről nem sokat tudunk. Annak történetét Farkas Sándor dolgozta fel 1887-ben. Ami lényeges, az az, hogy az iskolával rendelkező város a Nádasdy birtokon fekszik. Nem annyira a kulturális életben való részvétele, mint inkább lakóinak száma és a földesúri birtokon való fekvése miatt tekintendő városnak.

Nem tudni, hogy Enyedi e városban hány évig tartózkodott és milyen tárgyakat tanított. Itt tartózkodásának azonban bizonyítéka, hogy itt adta ki Nádasdynak ajánlott híres grammatikáját, Molnár Gergely elemi latin nyelvkönyvét, az „Elementa grammaticae Latinae” c. munkát. A Nádasdynak szóló ajánlás mellett Enyedi felsorolta a

munka kiadási sorrendjét és megjelentetési helyeit. Ez azért figyelmet érdemlő, mert a felsorolás gondos utánjárásról tanúskodik és a többszöri kiadás a könyv értékét tanúsítja. A munka harmadik kiadása Enyedié. Az ajánlás dátumából következően – ismeretlen helyen jelent meg – 1575-ben.

Enyedi további pályafutása jól ismert. Ha figyelmen kívül hagyjuk életrajzíróinak külföldi tanulását illető különböző év-meghatározásait, a csepregi iskola után, nevelői pályáját a kolozsvári unitárius iskolában folytatta. Az iskola életét bemutató Gál Kelementől tudjuk, hogy míg Enyedi külföldön tanult, és Csepregen tanított, – az iskola helyzete megszilárdult. A városi tanács rendezte az iskola pénzügyi alapjait és a főurak adományai is megszorodtak. Így az iskola létét anyagi nehézségek nem veszélyeztették. Sőt képessé vált négy tanár állandó alkalmazására is.

Enyedi dialektikát és logikát, később – mint igazgató – hittant is tanított. Mint tanár végezte el a görög Heliodoros kalandregényének latin nyelvre fordítását. E munkát „gyönyörködtető olvasmány”-ként ajánlja Báthori Zsigmond fejedelemnek. A kéziratban maradó munka magyarra fordítását Czobor Mihály végezte el.

Enyedit 1592-ben, a kolozsvári zsinat püspöknek választotta.

1568-ban, a magyar és szász tisztségviselést szabályozó törvények értelmében – mivel Enyedi előde, Hunyadi Demeter magyar részről töltötte be a plébánosi tisztséget –, halála után szász nemzetiségűnek kellett volna a plébánosi tisztségben követnie. Így Enyedi, mint püspök, nem lehetett a kolozsvári egyházközség papja is. Mivel a szászok e tisztségre nem tudtak a zsinat által elfogadhatónak ítélt személyt javasolni, hosszas huzavona után, kompromisszumos alapon, Erasmus Jánost választották meg plébánosnak.

Enyedi püspökké választásával kedvező változás állt be a Dávid Ferenc halála után védekezésbe vonuló egyházba. Az erősödő ellenreformáció támadásaival szemben a jó felkészültségű Enyedi megfelelő ellenfélként szállt síkra. A következő században is nagy becsben tartott prédikációi és vitairatai egyházi téren elért sikereinek bizonyítékai. Idézhetjük e vonatkozásban az egyház pénzén külföldön tanuló, majd 1591-ben egyháza ellen föllépő Szilvási Jánossal folytatott vitáját, amely személyi vonatkozásokon túl a hivatalos egyház álláspontját is tükrözi. De gondolhatunk itt az erdélyi katolikusok nagy reménységével, Balásfi Cserényi Mihállyal folytatott vitájára, amely öt fejezetben negyvenkilenc egyházi vonatkozású problémát vitatott meg – az unitárius álláspont képviselőiben. Ezek a vitairatok is bizonyítékai Enyedinek az ellenreformációval szembeni bátor helytállására, hogy aztán egyházmentő és építő munkájának

dokumentált bizonyítékekkel megírja latin nyelvű munkáját. E munka, amelynek már első kiadásának méltatása az irodalomtörténetben is méltó helyet foglal el, az irodalomtörténészek megosztó véleménye szerint, vagy 1596-ban, vagy 1598-ban, a Makai Nyíró János vezette Heltai-féle nyomdából került ki. Mint egyikét a tiltott könyveknek, Báthori Zsigmond rendeletére elégették. E fejedelmi akaratnak áldozatul eső könyvnek csak 15 példánya maradt fenn. A könyv másodszori kiadására 1619-ben, illetve 1620-ban került sor. A Kelemen Lajos „Emlékkönyv”-ben, Tóth Kálmán tollából megjelenő „Könyvnyomtató Makai Nyíró János deák” c. tanulmányból tudott, hogy e második, Torockai Máté fordításában magyar nyelven megjelenő kiadás – figyelembe véve a kálvinizmus előretörése következtében beállott új helyzetet és szombatossággal való azonosítás vádjának visszautasítási követelményét – némi módosítással jelent meg. A nagy gonddal nyomtatott munka lapenként 32 sorral látott napvilágot. A címlapot az ajánlás követi, majd az előjáró beszéd után kerül sor azoknak a bibliai helyeknek a felsorolására, amelyeket a könyv magyaráz.

A második kiadás sem zajlott zavarmentesen. A munka, az utólagos kinyomási engedély reményében, de az óvatosság figyelembevételével, évszám nélkül került nyomtatásra. A fejedelmet helyettesítő Bethlen István a kiadás engedélyét megtagadta. Csak Péchy Simon kancellár és a kolozsvári Tanács közbenjárására vált lehetővé a könyv 1620-as évszámot feltüntető kiadása –, de ez is csak szigorúan egyházi használatra. Bár Lőrinczi Mihály az Unitárius Életben (1955) említést tett a könyv egy későbbi, 1670-es grönningeni kiadásáról is, mégis annak nyugati elterjedését az 1684. évi Hollandiában megjelentetett latin nyelvű kiadás tette lehetővé. E munkát az irodalomtörténész Klaniczay Tibor az erdélyi antitrinitárius irodalom legnagyobb hatású könyveként említi. Lőrinczi Mihály is e könyv alapján ítéli Enyedit Dávid Ferenc mellett a század legnagyobb és időben utolsó antitrinitárius polemikusának (vitatkozójának). Amint írja, a könyv az a híd, amely Dávid Ferenc antitrinitarizmusából átvezet a XVII. sz. antitrinitarizmusának fejlődéséhez. A néhai kolozsvári teológiai tanár külön érdeme, hogy Enyedi méltatásakor bátran szól Rákóczi György 1638. évi könyvpusztító akciójáról is, amely a reformáció századának egyik legnagyobb alkotásának megtizedelését eredményezi.

Jakab Elek írja le, hogy a kor nem unitárius kritikája a türelmetlenség fegyvertárának minden eszközével fellépett Enyedi munkája ellen. Az unitárius egyháztörténészek közül is csak a már említett Lőrinczi Mihály veszi azt a bátorságot, hogy főlemlítse, hogy Enyedi könyvének cáfolatai Enyedi halála után jelentek meg és nem az élő teológussal, hanem könyvének mondanivalójával vívtak elkeseredett polémiát.

Gál Kelemen fölfigyel arra is, hogy a magyar nyelvű cáfolatok türelmetlen és durva hangneme a latin munkákban letompul. Ezt a külföldi cáfolók tudományossága javára írja, akik nem az ellenpro-

pagandára, hanem a tárgyilagos bemutatásra törekednek.

Az unitárius egyháztörténelem Enyedit elsősorban mint teológust értékeli, aki szükségét látta az unitárius eszmék írásos propagálásának.

Ez azért is nagy jelentőségű, mert belőle következtetni tudunk Enyedi teológiai álláspontjára. Ennek hangsúlyozása azért jelentős, mert az általános keresztény teológiában az unitárius teológiának olyan önálló és egyéni sajátossága van, amelynek figyelmen kívül hagyása végső fokon az unitarizmus megszűnését eredményezheti. Enyedi teológiai álláspontjának felújítására és részletes bemutatására a mostani kolozsvári Enyedi szimpózium hivatott. Remélhetőleg ennek anyagával az Unitárius Élet hasábjain is találkozunk. Itt csupán Gál Kelemenre támaszkodva annyit szögezünk le, hogy Enyedi az erdélyi antitrinitárius irodalomban az új, tudományos iránynak, a hitelvek természettani és filozófiai exegetikájának (szövegmagyarázatának) megalapítója, aki az Isten-eszmésszerű és tudományos tolmácsolója volt. Tisztában volt a teológiai fölfogások fejlődésével, teológiai rendszere nyitott, így alkalmas volt a további fejlődésre.

Enyedi az általános magyar irodalomban is méltó helyet vívott ki magának.

Bartha-Klaniczay: „A magyar irodalom története a fölvilágosodásig” c. 1950-ben megjelenő munkája kiemeli, hogy az 1570-es éveket követő magyar irodalom a világi epika (elbeszélő költészet) megerősödését eredményezte. Ebben az időszakban a szépirodalom fejlődését jelentős mértékben segítette az újraébredő humanista szellem az olasz humanisták műveinek feldolgozásában, és figyelembe véve a latinul nem tudó olvasóközösséget, mondanivalójukat magyar nyelven írták.

Ezek közé tartozott Enyedi György, kinek világi irodalmat képviselő első munkája az a széphistória, amelyet barátja, Nagyszombati Komáromi Ferenc kedvéért ültetett át Berveldo latin szövegéből magyarra.

Enyedi epikájának eredeti, általa feldolgozott szövegével Bécsben, a XVI. sz. híres olasz költőjének, Boccaccionak „Decameron” c. szöveggyűjteményében találkozott.

Maga a Decameron Boccaccio tragikus novelláinak egyike, amely 1348 és 1353 között íródott. A munka kéziratos formában terjedt. Népszerűségét a későbbi humanista fordítások biztosítják.

A XVI. sz.-ban nagyszámban megjelenő Decameron fordítás közül négy, – köztük Gismunda és Tankréd története kel önálló életre. Népszerűségét itthon Enyedi fordítása garantálta.

Az Enyedi által feldolgozott szöveggel kapcsolatban tudjuk, hogy a 4 kódexben, egy kéziratos énekeskönyvben és egy kéziratos széphistória-gyűjteményben őrzik a könyvnyomtatás előtti idők terjeszkedésének szokásait. A tudomány, a könyvnyomtatás utáni időkben, 1577-től a XVIII. sz. végéig 15 nyomtatott kiadásról tesz említést, amely a korabeli könyvnyomtató központok közül Debrecenben, Kolozsvárott, Monyorókeréken, Lőcsén,

Nürnbergben, Budán, – és közülük kettő ismeretlen helyen került kiadásra. Klaniczay „Magyar irodalomtörténet”-ében (1964) úgy látja, hogy a széphistória népszerűsége Enyedi átdolgozásának köszönhető, és hogy szereplőinek sorsa igen személetesen példázza az oktató és a gyönyörködtető szándék kettősségét.

Jakab Elek (Ker. Magvető. 1890) Enyedi átdolgozását a Berveldo-féle latin szöveg 5 versszakos toldásával emeli a többi átdolgozás fölé, amellyel a széphistóriát nemcsak bevezetéssel látja el, hanem az erkölcsi hatás növelése végett a történetet még 5 versszakkal bővíti. Ezen bővítés eredménye Tankréd király lelkiállapotának fölvezetése és Gismundának Vénushoz intézett imája. Ezt a véleményét osztja az említett Klaniczay Tibor is, aki Enyedi érdeméért azt is hozzáteszi, hogy a szerző tovább fejlesztette a humanista tanítást, mely szerint „nem a származás, hanem a műveltség által lesz az ember nemessé.” A Klaniczay – Szauder – Szabolcsi féle „Kis magyar irodalomtörténet” (1961) említést tesz egy másik humanista elv érzékelteséről is. Arról, ami a szerelem jogát és a házasság szabadságát jelenti. Az 1964-ben megjelenő „Magyar irodalomtörténet 1849-ig” c. munka így összegezi: „Enyedi a történetben kifejti a nőnek a szerelemhez való jogát, a rang és a vagyonnal szemben a tudás és a jellem által szerzett erkölcsi értelemben vett igaz nemesség gondolatát.”

A 310, versszakonként négysoros széphistória részletes bemutatása nem képezi e tanulmány tárgyát. De, hogy az elmondottak jobb megértése és Enyedi irodalmi értékelése sajátunkká váljon, érdemes annak áttanulmányozása. Ezzel kapcsolatban említsük föl Benda–Irinnyi szerzőpáros „A négyszázéves debreceni nyomda története 1561–1961-ig” c. munkát, amelyből megtudjuk, hogy Enyedi széphistóriájának 1577-ik évi, 10 levélnyi terjedelmű munkája darabonként 2 krajcárba került. Az 1994-ben kiadott és tudományosan feldolgozott munka ára már 250,- Ft volt.

Enyedi széphistóriájának irodalmi értékelése egyöntetű.

Legnagyobb érdeme a humanista eszmék magyar nyelvű írásos megjelentetése, a társadalmi és erkölcsi igazságszolgáltatás és az előadást élén-

kebbé tevő lélektanilag megokolt, a munkát élénkítő feldolgozás.

A fiatalon, 42 éves korában elhunyt Enyedi emlékét egyházunkon és a magyar irodalomtörténeten kívül egy sírkő és egy feliratos réztábla őrzi. Herepei János: „A házsongárdi temető régi sírkövei” c. munkájában (1988) megemlíti, hogy a Kolozsvárt 1738/39-ben dühöngő pestis idején a város sírásói rábukkantak Enyedi 141 évvel ezelőtti sírkövére, és arra a gazdagon aranyozott réztáblára, amely a halott érdemeit örökítette meg. Az utóbbi azért jelentős, mert az érdemeket felsoroló aranyozott réztábla az idők folytán több neves unitárius sírjából is előkerült. Így pl. Göcs Pál plébános (+1622), Stegmann Joachim, a kolozsvári iskola igazgatója (+1633), Csanádi Pál orvos-püspök (+1636) stb. sírjából. A Máté Tamás kezemunkáját dícsérő aranyozott réztábla ún. „ellenszövegét” a marosvásárhelyi református főiskola könyvtárában őrizte. „Explications” c. könyvbe írta be annak szerzője. A kegyeletértő szövegre Uzoni Fosztó István jegyzi meg, hogy „íme a gonosz lélek... hogyan csúfolódik és hogy ítéli el azt, aki az Úrnak élt és őbenne halt meg”.

Enyedi György emlékét idézve álljon itt három irodalomtörténész méltatása. Szilágyi Sándor 1858-ban a Budapesti Szemlében „Erdély irodalomtörténeté”-vel foglalkozva, Enyedit „gazdag ismeretekkel rendelkező férfiúnak”, – Dési Lajos a XVI. sz.-beli magyar költők műveiben (7. k.) Enyediről, mint „a kortársak közül kiemelkedő író”-ról és „egyházi szónokról” tesz említést és Klaniczay Tibor: „Régi magyar irodalom” (1953) c. munkájában „humanista műveltségét” emeli ki. Ide soroljuk dr. Boros György, néhai püspök megállapítását, aki az Unitárius Szószékben (1910) Enyedi „fényes tehetségét és határozott jellemét” állítja előtérbe.

Enyedire emlékezve minden reményünk megvan, hogy a kolozsvári emlékülés a néhai irodalmár-püspökről való tudásunkat, a kül- és belföldi tudós résztvevők nyomán új ismeretekkel bővíti, mint ahogy abban is reménykedünk, hogy ezekről olvashatunk vagy az Unitárius Életben, vagy annak megjelenő összefoglaló, különkiadásában.

Kelemen Miklós

Brassai ünnepségek az erdélyi Unitárius Egyházban

Brassai Sámuel születésének századik, halálának kétszázadik évfordulóján – ez év május 6-án a Kolozsvári Népfőiskolán emlékülés keretében emlékeztek meg az „utolsó erdélyi polihisztorról”. Amint a „Szabadság” című lap írja: dr. Gaal György tanár-irodalomtörténész „Brassai Sámuel és Kolozsvár” címmel, vetített képes előadásban mutatta be Brassai kolozsvári lak- és munkahelyét, a városhoz fűződő kapcsolatait, valamint a házsongárdi temetőben levő síremlékét.

Hasonló örömmel vettük kézhez a Brassai Füzetek 2. számát, amely ugyancsak dr. Gaal György tollából „Brassai Sámuel és az Unitárius Kollégium” címen a Dávid Ferenc Egylet 1997. március 16-ai ülésén elhangzott előadást tartalmazza, s amely az említett évfordulók alkalmával mutatja be Brassainak az iskolához való viszonyát.

Végül kaptunk az említett dr. Gaal György tollából egy „A száz éves Brassai” című rövid tanul-

mányt, amely a Brassai ünnepségsorozat zárókövének tekinthető.

Az említett munkák külön is dr. Gaal György Brassai iránti tiszteletének kifejezői. Amikor arról értesülünk, hogy Brassai életének eme avatott kutatója kötetre való Brassai tanulmányából önzetlenül engedte át a Brassai-Füzetek szerkesztőségének a munkáját, arra gondolunk, hogy örömmel látnánk körünkben is, és itt elhangzó előadásával unitárius öntudatunk előmozdítását szolgálná.

Brassai Sámuel az a XIX. sz.-i nagy unitárius egyéniség, akinek munkásságával és értékelésével ma is komoly tudósok foglalkoznak. A vele foglalkozó irodalom megközelíti a háromszázat, de munkásságát mindegyik szerző más és más oldalról vizsgálja meg. Ezért mindegyik külön-külön értéket képvisel.

Dr. Gaal György Brassai bemutatását elődeitől eltérően, a lehető legnagyobb tárgyilagossággal, minden sallangtól mentesen végzi. Az a Brassai, akit bemutat, jól ismert, de ahogy a bemutatást végzi, annyira leköti a figyelmet, mintha először hallanánk felőle. Következésképpen azt eredményezi, hogy az olvasó beleéli magát Brassai életébe, s úgy tekint a múltba, mintha az az ő jelene lenne. A 14 oldalas kis füzet unitárius múltunknak a jelenbe vetített jelentős szakasza.

Hogy a füzet írójáról is szóljunk néhány szót, Kovács Nemere segítségével az alábbi tudjuk felőle: tanár és irodalomtörténész. 1948-ban született Kolozsvárott. Középiskolai tanulmányai elvégzése után a Babes-Bolyai tudományegyetemen angol-

magyar szakos tanári oklevelet szerez. Kristóf György egyetemi tanár irodalmi munkásságát bemutató doktori értekezését 1981-ben védi meg. 1969 és 1972 között az „Echinox” című egyetemi lap, 1972 és 1975 között a „Hajnal” című diáklap szerkesztésében vesz részt. A mai napig az erdélyi magyar tudományos és közművelődési sajtó munkatársa. Kolozsvár helytörténeti bemutatásával nemzetközi hírnévre tett szert.

Irodalmi munkássága felbecsülhetetlen. 1972-ben a „Házsongárdi Panteon”, 1992-ben „Kalauz a régi és új Kolozsvárhoz”, 1994-ben „A házsongárdi temető térképe”, 1995-ben az Erdélyi Tudományos Füzetek 221-ik számaként „Magyarok utcája”, és 1997-ben a Brassai Füzetek 2. számaként „Brassai Sámuel és az Unitárius Kollégium” című munkája jelent meg.

A Keresztény Magvető munkatársaként 1992-ben „Berde Áron pályája a tanügy és a tudomány szolgálatában”, 1993-ban „Kelemen Lajos származása és diákévei”, 1995-ben „Unitárius épületek és építkezések az egykori kolozsvári Magyar utcában”, 1996-ban „A protestantizmus szerepe a magyar művelődés történetében, majd „Gyergyai Árpád, a vérátömlesztés és az antiszeptikus sebészet erdélyi úttörője”, valamint „A tordai unitárius iskola az erdélyi művelődés szolgálatában” című munkája látott napvilágot.

Amikor a kolozsvári Brassai ünnepségsorozat főszereplőjét bemutatjuk, bízunk benne, hogy még sokáig olvashatjuk unitárius témájú tanulmányait.

Kelemen Miklós

Jakab Elek, Kolozsvár történetírója

Száz évvel ezelőtt az unitárius főtanács ülésén Ferencz József püspök úgy találta, hogy az egyház világitótornyait oltja ki rendre a halál. Június 24-én Brassai Sámuel, július 22-én Jakab Eleket érte utol a végzet. Brassai nemcsak egyháza, hanem egész Kolozsvár leghíresebb embere volt, mindenki ismerte, méltóan meggyászolták, eltemették. Jakab Elekről akkor már csak az idősebbek és a tollforgatók tudták, hogy kicsoda, hogy neve örökre összeforrt Kolozsvárral. Mert Jakab Elek Kolozsvár történetírója volt. Ő írta a város első, s mindmáig egyetlen átfogó, tudományos, dokumentumokon alapuló történetét.

Jakab Elek székely nemes családból Szentgericén született 1820-ban. A kolozsvári Unitárius Kollégiumban Brassainak is tanítványa volt. A Református Kollégiumban jogi tanfolyamot végzett, majd a nagyszebeni Kincstárnál helyezkedett el. Az 1840-es években kezdett cikkeket írni, a reformmozgalom lelkes híve lett. Aztán végigharcolta az 1848-49-es forradalmat, az alkapitányságig vitte. Büntetésből szülőfalujába internálták. Innen

kezdett figyelemkeltő cikkeket küldözgetni Kolozsvárra. Mikó Imre gróf 1854-ben felfogadta titkárnak, s bevonta történészi kutatómunkájába, a kolozsvári művelődési élet mozgalmába. Mikó mellett szerencsés házassága határozta meg Jakab Elek további útját. Feleségül vette a főkörmányszéki levéltár igazgatójának, Mike Sándornak Róza nevű lányát. 1861-ben ő is a levéltárban kapott lajstromozói állást. Apósa bevezette nemcsak a levéltári munkába, de kéziratok adatgyűjtéseit is rendelkezésére bocsátotta.

Mike halála után 1867-ben Jakab lett a levéltár igazgatója. Csakhogy a kiegyezést követő unió megszüntette a Főkörmányszék intézményét, s a parlament törvényt fogadott el az Országos Levéltár felállításáról. Ennek székhelyére, a fővárosba kellett felköltöztetni a közel kétfélmillió kolozsvári anyagot. Jakab Elek mintaszerűen szervezte meg az 1876-ban sorra kerülő átszállítást, budapesti berendezkedést. Ettől fogva azonban állása is oda kötötte. Búcsút kellett mondania a Szamos-parti „Athénnek”, ahol élete legboldogabb két évtizedét

töltötte. Bár szakmai érdemeit elismerték, Pesten nem tudott megbarátkozni a környezettel, állandó anyagi gondokkal küzdött.

Jakab Elek vezérelve volt a „Nulla dies sine linea” (Egyetlen napot se töltsön munka nélkül). Reggeltől estig kutatott és írt. Rengeteg kisebb-nagyobb cikket, tanulmányt közölt napilapokban és rangos folyóiratokban. Több mint húsz kötete jelent meg. Valamennyi Erdély múltjára vonatkozik. Jó részük pedig Kolozsvár és az unitáriusok történetére. Ő írta meg először Dávid Ferenc és számos unitárius püspök életrajzát. Fő műve azonban a *Kolozsvár története*. Megírására Simon Elek későbbi polgármester kezdeményezésére 1863-ban a városi tanács hirdetett pályázatot. 1868-ra készült el Jakab Elek az ő-, ó- és középkort bemutató 640 lapos I. kötet. Elnyerte a pályadíjat, a művet ki is adták 1870-ben. Az 1848-as forradalomig terjedő időszakot átölelő következő két kötetet 1886-ra fejezte be, s 1888-ra kerültek ki a sajtó alól. Ezek terjedelme 832, illetve 1024 lap. A több bíráló által is monumentálisnak nevezett 2496 lapos várostörténethez két kötet (752.1) okmánytár és két füzet „világosító rajz” társult. Akkoriban egyetlen magyar városnak sem volt ehhez fogható történeti szintézise. Jakab még a város földrajzát, geológiáját, flóráját és faunáját is külön fejezetekben ismertette. Az I. kötet megjelenését az akadémia levelező, a II-III. kötetét a rendes tagsággal ismerte el.

Kolozsvár történetíróját budapesti lakásáról a Kerepesi temetőbe temették. Gál Miklós fővárosi unitárius lelkész végezte a szertartást, megjelent a belügyminiszter, az államtitkár, az akadémia Szily Kálmán főtítkára, az Erdélyi Múzeum-egyesület Esterházy Kálmán elnök képviselte. A kolozsvári unitáriusok nevében Kovács János és Gál Kelemen tanárok vettek részt a temetésen, az előbbi beszédet is mondott.

A végtisztességet megadták, de mindenki érezte, hogy Jakab Elek hamvainak Kolozsvárott a helye. A Jakab kezdeményezésére még 1874-ben létrehozott „Székelyek története” pályadíj alap 1900. november 8-án határozta el az exhumálást és méltó síremlék felállítását. Kovács Jánost bízták meg a végrehajtással. Ő december 23-án érkezett vissza az új koporsóba helyezett hamvakkal. Aznap délelőtt a rokonság részvételével, Ferencz

József püspök, Kovács János, Gál Kelemen jelenlétében Péterfi Dénes helyi lelkész imája mellett a város adományozta házsongárdi díszsírhelyre, apósa sírjának szomszédságába helyezték ismét nyugalomra – immár szeretett városában – Jakabot.

A következő évben elkészült a fekete márvány emlékoszlop is, mely máig jelöli a nyughelyet. Az oszlop ünnepélyes felavatását 1901. szeptember 21-re tűzték ki. Nem akármilyen nap volt ez az unitárius egyház történetében. Előtte került sor az adománytevő Berde Mózsa monumentális szarkofágjának a leleplezésére, másnap nyitották meg az Unitárius Kollégium éppen befejezett új épületét. Míg a Berde-sírnál csak az egyház tisztelt, a Jakab Elek-oszlophoz kivonultak a város elöljárói, a tudományosság képviselői is. Kozma Ferenc unitárius felügyelő gondnok jellemezte Jakab Elek pályáját, rövid beszédek kíséretében koszorúzott a város, az egyház, az akadémia, az Erdélyi Múzeum-egyesület, az Országos Levéltár. Az Unitárius Kollégium kórusa énekelt. Az akadémia képviselő Szádeczky Lajos történészprofesszor szavaiból idézünk: „A székely, ha kivándorol, örök álmodni haza vágyik, idegen földben nem nyughatik. Jakab Elek is elérte az utolsó vágyát: holtteste második sírjában, immár bércecs hazája földjében pihen.”

Jakab Elek vezető szerepet játszott a budapesti unitárius egyházközség létrehozásában. Az 1870-es évek közepén minden unitárius összejövetelen részt vett. 1876. október 22-én a fiók-egyházközség alakuló istentisztelete utáni közebéden pohárköszöntőt mondott. Az első négy tanácsos egyikét választották. Jelen volt az önálló egyházközség 1881. október 2-án tartott első istentiszteletén. Derzsi Károly lelkésszel viszont nehezen tudott kijönni. 1882. december 8-án a polgármesternél templomhelyet igénylő egyházi küldöttség tagja volt. Felesége és lányai asztalterítőket és kehelytakarót adományoztak az egyházközségnek. A templomszentelési ünnepségre (1890. október 26.) Jakab Elek állította össze a fővárosi egyházközség és temploma történetét. A budapesti unitáriusok hitéletéről időnként Budapesti levelek/Levél a fővárosból címmel beszámolót küldött a Keresztény Magvetőnek.

Dr. Gaal György

Gratulálunk

Sok szeretettel köszöntjük **Kelemen Miklós** lelkész afiát, lapunk állandó munkatársát, lelkészi jubileuma 50. évfordulója alkalmából.

Teológiai tanulmányait Kolozsvárott az Unitárius Teológiai Akadémián végezte. Lelkészi szolgálatát 1947-ben Borsodon kezdte, majd 1956-ban hazatelepült Magyarországra. A füzesgyarmati, a hódmezővásárhelyi, és a szegedi évek után jelenleg a Duna-Tisza közti szórvány lelkésze. 1975-ben a szegedi JATE Reneszansz osztályának külső mun-

katársa lett. Fáradhatatlanul kutatja unitárius múltunk jeles és névtelen alakjait. Munkáját az eddig készült több mint 7000 gépelt oldal is igazolja. Örömmel tudatjuk olvasóinkkal, hogy ősszel jelenik meg Enyedi Györgyről írott tanulmánya.

Drága Miklós bácsi! Lapunk nevében mi is gratulálunk, és kérjük Isten áldását, hogy még sokáig erőben és egészségben szolgálhasd egyházunkat.

(szerk.)

Az ezotéria közhelyei (2. rész)

Angyalok

Az utóbbi években tömegesen jelennek meg angyalokról szóló könyvek. Jó érzéssel tölthet el, hogy itt vannak velünk, vigyáznak lépteinkre, és sokan azt hiszik, hogy az embernek van saját őrangyala. A szellemtan, a teozófia, a keresztény misztika szerint minden lénynek megvan a maga feladata. Ez az angyalok, arkangyalok esetében egy magasabb rendű, a teljes univerzumot érintő munkálkodás, ami mellett aligha van lehetőségünk azt hinni, mi vagyunk az egész univerzum legfontosabb tényezői, és ha felelőtlenségünkkel, butaságunkkal bajba sodorjuk magunkat, otthagynak más dolgukat, azonnal segítségünkre sietnek. Erre, ahogyan Leadbeater megjegyzi, akkor lenne némi reményünk, ha az alattunk lévő lényeken, például az állatokon mi is ugyanilyen önzetlenül segítenénk, ahelyett, hogy pusztítanánk őket.

Ehelyett többnyire, bár nem kizárólagosan – a similis simili gaudet elve alapján – legfeljebb a hozzánk hasonló túlvilágiak, elhalt embertársaink segítségére számíthatunk. Azokon a tanfolyamokon, ahol az angyalokkal létesíthető kapcsolatot tanítják, többnyire elhaltak megidézése folyik. Ez nem azt jelenti, hogy nem lehet magasabb lényiségekkel kapcsolatba kerülni, csupán azt, hogy nem mindenkinek, és nem lehet ezt kiereszkölni, mert segítség helyett megszállottság lehet a vége.

Elterjedt nézet az is, hogy ha valaki elég jó ember volt, halála után angyallá válik. Egyik közelmúltban elhunyt, ismert gyógyítónkról így vélik a tanítványai, de olvashatunk egy svéd ifjúról is, aki azt hangoztatja (sokan meg elhiszik neki), hogy Michael arkangyal az ő testében a Földön él. Vajon addig üres a helye a mennyei hierarchiában, vagy az Úr ideiglenes helyettest nevezett ki? Angyallá válni – erre nagyjából annyi esélyünk lehet, mint arra, hogy a gondosan ápoltság vízisikló órisákgígyóvá nőjön. Az angyalok – úgy tudjuk – nem az elhaltak lelkei, hanem a test nélküli magasabb lények (dévák) fajtájába tartoznak, akiknek ráadásul igen nehéz a mi zűrzavaros rezgéseinket elviselni.

Szeretet, megbocsátás

Szeretethiányos korunkban természetes, hogy ez a legjobb csali. Gyógyítók áradoznak magukról, hogy bennük már semmi rossz nincs, kizárólag a krisztusi szeretet vezérli őket. Befektetésnek sem utolsó, mert több beteg, több tanítvány jön, jobbára lelkesült emberek, akiknek lehet, hogy egy véget nem érő ölelkezés, egy hosszú, mély pillantás (tükör előtt jól begyakorolható) csakugyan ezt az illúziót adja. Mások, cinikusok ezoterikus ragacsról, rózsaszín mázról beszélnek. Ugyanilyen hatásos varázsszó a megbocsátás. Jellemző volt egy ifjú titán megnyilatkozása egy kurzuson: „Mit kell azt annyit ragozni, szeretni kell, mindenkinek meg kell bocsátani, és meggyógyul a beteg!” Nem tudni, elhitte-e, hogy ez azért nem ilyen egyszerű, hiszen mindenütt ezt olvasta, tanulta.

Hallván a sok szeretet-prófeciát, nem árt azért elgondolkodnunk, miért kell nekik folyamatosan világgá kürtölniük az ő nagy-nagy szeretetüket?

Aki igazán erős, sohasem érzi szükségét, hogy bicepszt mutogassa, aki tudja, hogy bátor, nem keres olyan kalandokat, ahol ezt ország-világ előtt bizonyíthatja. Azt szeret-

jük másnak bizonygatni, amiről magunk sem vagyunk meggyőződve. Talán a többiek reakciója majd meggyőző, hogy tényleg erősek, bátrak vagy szeretetteljesek vagyunk. Ugyanígy, akiben igazán szeretet van, nemigen kell beszélnie róla. Lényéből sugárzik, jelen van a cselekedeteiben, szavak nélkül is működik.

Isteni energia, krisztusi erő

Akiben krisztusi szeretet van, természetes, hogy isteni erővel gyógyít. Manapság elegáns dolog bioenergiát használni, és a gyógyítók olykor egymásra licitálnak, bizonyítandó, az ő energiájuk a legmagasabb szintű. A szomorú valóság pedig az, hogy mindenki olyan szintű energiával gyógyít, amilyen ő maga, és ha a gyógyító „sötét”, az energia sem lehet hófehér. Maga Jézus az evangéliumok szerint sohasem állította magáról, hogy ő gyógyítana. „Legyen a te hited szerint”, „a te hited megtartott téged”, „hagyd el az ágyadat, és járj!” – efféléket mondott. A krisztusi energia krisztusi alázat, szolgálat, szerénység nélkül aligha létezhet.

Ne ítélj!

Ez a legrázósabb téma. A legjobb recept játszani a bambát, mindenre mosolyogva bólogatni, különben előbb-utóbb a fejünkre olvassák ezt a bibliai szentenciát. A „ne ítélj” ilyen hangoztatói a langyos közepszerűség tipikus képviselői. A nivellálás, a „mindent el kell fogadni”, „nem szabad ítélkezni” a közhelyekben gondolkodás (helyesebben nem gondolkodás) iskolapéldája ez. Alkalmas arra, hogy saját tulajdonságunkat palástoljuk vele, de lehet egyszerűen divat, mintakövetés is. Könnyen összetéveszthető a pozitív gondolkodással. Az ilyen ember alapfogalmakkal nincs tisztában: összekeverni az ítélkezést a mérlegeléssel, megkülönböztetéssel, véleményalkotással. Míg az ítélkezés szubjektív, felülről, saját felsőbbrendűségünk érzetéből ered és indulatokkal fűtött, addig az utóbbiak objektív, tárgyilagos megfigyelésen alapuló magatartásformák. Az ítélkezés valóban kerülendő (nem a mi dolgunk, ott van rá a földi és a magasabb igazságszolgáltatás), a mérlegelés, megkülönböztetés és állásfoglalás egyenesen kötelességünk. Ugyanígy hiba a problémák elbagatelizálása is, amire az „ezoterikus”, gondolkodás jegyében – a földi világ ügyis csak látszat, nem lényeges – gyakran látnunk példákat. Az ember – mondja a Biblia – evett a jó és a rossz tudásnak fájáról. Nem játszhatja a tudatlan együgyűt. Mindenért felelősek vagyunk, magunkért és másokért is. Mivel a Földön élünk, nem lehet azzal sem kibújniunk ez alól, hogy majd a fentiek eldöntik helyettünk.

Nemigen lehet vita tárgya, vajon szeretett-e Jézus mindenkit, mégsem dicsérte meg a képmutatókat, álszenteket, sőt a kufárokat (milyen csúnya dolog!) tettleg zavarta ki a templomból. Vajon ítélkezett-e, saját tanítása ellenére vagy sem? Ő mondta ezt is: „Botránkozások kell, hogy essenek, de jaj annak, aki megbotránkozik!” Itt van a lényeg, észre kell vennünk, mi helyes és mi helytelen, és eldönti, melyiket követjük. A tudás és megkülönböztetés (vidya és vívéka) a keleti tanításokban is alapkövetelmény.

És ha jól meggondoljuk, nem kell más ahhoz sem, hogy a közhelyeket, közhelyszerűségeket elkerüljük.

Kövesi Péter

Sárrétiak székelgyföldi testvéreinknél

„Menjünk hitet és hegyet látni!” – jelszóval indult el egy busznyi fűzesgyarmati unitárius és nem unitárius július 11-én hajnali 4 órakor. A régi testvéregyház-község-látogatók közül alig volt fél tucat a lelkes család tagjain kívül, mind újak, reménykedők, kíváncsiak iratkoztak fel, hogy ebben az évben is hozzájárulhassunk az 1992-ben megalapozott testvérkapcsolat ápolásához. Valósággal siklott a Volán-busz az alföldi utakon (amiért aztán fáj a szívünk a túloldali rossz, javítás, de inkább tatarozás alatt álló ugratós utakon) azután rövid, kényelmes határátlépés, meglepően civilizált vám- és útlelvizsgálat következett, és már igyekeztünk is Szent László városa felé. Itt nem időztünk, siettünk friss levegőt szívni a Királyhágóra. A kezdet is lenyűgöző volt az alföldiek számára, még nem is sejtve, hogy milyen élményeket tartogat az a rövid 4 nap ott bent, Erdélyben, annak is a szívében, Székelyföldön. Ady Csinszkájának Csucsáját csak megbámulhattuk, a Bánffyák Hunyadját is csak ablakon át figyelhettük. Körösfőn elfogyasztottuk kint a szabadban reggelinket, megfűszerezve a jó gyalui havasok levegőjével és vizével. Az igazi Kolozsvárt, a Kincses várost, a Központot csak nagynehezen tudtuk megközelíteni a Ceausescu-Funar „városrendezés” miatt. Az egykori „csendes Petőfi utca” maga a pokol. Itt sikerült helyet találni járművünknek, lelkiismeretfurdalást érezve, mert megzavartuk mi is a házsongárdiak békéjét. Innen indultunk, a nagy Mikóink utcájából a Kincses város még fellelhető kincseinek felfedezésére és megtekintésére.

Igazságos Mátyás szobrát még körülrajonghattuk, fényképezhattuk, de a házat, ahol született csak kívülről szemlélhettük, mert nem engedtek be, ami éppúgy kedvünket szegte, mint a román nyelvű emléktábla történelemhamisító szövege. Még nagyobb botrányt okozott Bocskai szülőháza, amelyiket teljes mértékben megcsúfolt egy román bankká alakítás! Így pusztítják Erdélyben a történelmi emlékműveket, miközben hangzatosan készülnek a civilizált Európa tagjává válni! Vajon lesz-e, aki felemeli szavát az ilyen barbár tettek ellen Erdélyben, ahol minden talpalatnyi hely alatt ott van történelmünk? – ahogy fogalmazta az egykori író-főgondnok, Mikó Imre.

A Szent Mihály templom csodálatos áhítatában megmártóztunk egy keveset, mert az evangélikus templomba éppúgy bezárták (és a látogatót kizárták!) a protestánsok Istenét, mint az unitáriusok Dávid Ferenc követ és hitét őrző templomába! Pedig célunk volt az alföldi unitáriusokkal oda is betérni, mert számunkra az a templom az, ami a zsidónak a jeruzsálemi, a mohamedánnak meg a mekkai Kábakő! Elsétálva a Brassai Sámuel Gimnázium és Unitárius Püspökség épülete előtt, a Protestáns Teológiára is vetettünk egy pillantást, ahol alulírott is tanult hajdanán. Majd az eső üldözése elől siettünk vissza a buszunkhoz. Hála Istennek nem volt időnk megnézni a gyönyörű, egykori Magyar Színház (azt megnéztük!) és az ortodox templom közti teret elcsúfító, borzalmas, méreteiben és kivitelezésében egyaránt megdöbbentő szoborféleséget! A Szabók bátyja mellett elhaladva még egyszer szippantottunk a mi történelmünk levegőjéből, ami bárhogya is össze legyen keverve, mégis szívünket erősíti! Könnyedén megmásztuk a Feleki tetőt, hagyva rengeteg autónak

nevezett, mérges füstöt okádó alkalmatosságot. Torda felé vezető útunkon fogyasztottuk el ebédünket, aminek oly ízletesnek kellett lennie, hogy feledtesse a ronda, megcsúfolt környezetet is. Az idő szorítása miatt a vallásszabadság templomára is csak egy futó pillantást vethettünk, mert messze volt még a váró Nyárádmente. A tiszta időben visszapillantva láthattuk a Tordai-hasadék érdekes természeti jelenségét. Reméljük, hogy az ablakon át készített felvételek némelyike sikerül!

Ludas után a Maros mentén célba vettük a Székelyföld egykori fővárosát (Zekel-Székely) Marosvásárhelyet, ahol meg kellett a lóerőket is itatni, mert megszomjaztak. A szükségét összekötve a hasznossal és a kellemessel, megsétáltattuk magunkat a hősies helytállás terén, a Főtéren, ahol az erdélyi magyarságot, Sütő Andrással az élen meg akarták „leckéztetni” 1990 márciusában a félrevezetett, felbújtott hegyvidékiek. A napjainkban is széthúzó erdélyi magyarság zarándokhelye és örök mementója, emlékeztetője lehetne, és kellene, hogy legyen Marosvásárhely Főtere! Sétálásunk alatt betekintett a társaság egy-egy üzletbe is, hogy lássa, hogyan költhetné el ajándékokra és egyebekre a Kolozsváron átváltott forintjaikat.

Napnyugta felé, átkelve az ákosfalvi tetőn, beértünk a Nyárádmentének nevezett tájegységre, amelynek közepső része felé igyekeztünk, a mi régi testvéreinkhez. Nyárádszereda Főterén a letakart Bocskai szobor várt, mert másnap a vidék, és az egész Erdély immár harmadszor készült felavatni a sok viszontagságot megélt emlékművet. A Központ Bekecs-alja felőli részén, az unitárius harangláb és templomocska előtt álltunk meg, ahol már várt egy-két hívünk. Bementünk a cinterembe, ott megvártuk a többi vendégfogadót, a lelkeszt, **Szén Sándort**, majd beülve a kis áhítatos terembe, szétosztottuk a híveket a várakozók között. Megbeszéltük a másnapi tennivalókat, és ki-kivel vitte haza a már ismerősevé lett alföldi-sárréti testvérét megvendégelni és lepihentetni. Megható találkozások voltak!

Szombat reggel jókedvben találkozott a kis csapat. Az egykori mezővároska már zsongott az ünnepi várakozástól. Egyik presbiterünk, **id. Károlyi Zsigmond** az ünneplőkkel maradt, a többi elindult, nem szebbet, nagyszerűbbet látni, mint egy szoboravatás, hanem minél többet fogni be Erdély gyönyörűségéből. Parajd felé, a Bucsion keresztül, Gyergyószentmiklóson áthaladva értük el a Gyilkos-tó környékét. Vad szépségek, a tó, a Cohárd szikla lenyűgöző látványa ejtette rabul a mindig csak sík terepet látó alföldieket. Jelzőik megjegyezhetetlenek, megismételhetetlenek, amelyekkel illették ezeket a látványokat. Aztán, hogy fokozódjon a bűvölet, elindultunk a Békás szoroson lefelé. Iszonyatos, borzalmas szépségek. Visszatérő vendégsőhajók: Mit veszítettünk mi Erdellyel! Hogy emlékeztetes legyen az út, a busz is elkezdte hullatni „könyveit” a kormányműből. Nem csoda, hiszen olyan hajtűkanyarjai voltak a sziklába vájt utaknak, hogy az első ülésekről szinte látni lehetett a hátulsó számtáblát! Már „mélyebbre” a szorosba nem tudtunk lemenni, vissza kellett fordulni, hogy a kormányművet is megorvosolja a komoly, felelősségtudattal bíró vezetőnk. Lehetett gyalogtúrára is vállalkozni. Néhányan meg is tettünk

vagy 10 km-t visszafelé, sokszor a serpentineket is lerövidítve. Korukat és az örökké egyenes földön járásukat meghazudtolva velünk tartottak, és ki is tartottak. Volt olyan gyengélkedő, betegeskedő, aki otthonról alig akart eljönni, de itthon szinte újjászületett. Gyönyörű látvány volt a szorosban az Oltárkő, amely sok fényképezést kellett elszenvedjen, de fenségességével újra és újra eszünkbe juttatta, hogy milyen kicsi az ember, minden nagyratörése, története ellenére is!

Mikor mindannyian összekerültünk, a tó környékén bolyongtunk egy keveset, és visszaindultunk a Nyárádmentére, vendéglátóinkhoz. „Otthon” várt a nagy élménybeszámoló a lélekemelő szoboravatásról. Este, éjfél utánig az ünnepzáró utcabálon is folytathatták és folytatták is az ismerkedést azok, akiknek kedvük támadt erre is. Úgy mondják, sokan kivilágos-kivirradtig ismerkedtek, hogy ne botorkáljanak a sötétben vendéglátóik hajlékaihoz. Láthatták a jókedvű székelyeket is!

Vasárnap a templom napja a székelyeknél. Egy-két kivétellel el is jött mindenki, vendéglátó és -fogadó egyaránt! A kis unitárius templom zsúfolásig megtelt. Három székely virágszál konfirmált, tett hitéről bizonyosságot. E sorok írója is részt vállalt a szertartásból, Úrvacsorára készítette elő a lányokat. Az ünnep végén egy címeres magyar zászlót adtunk át testvéreinknek, néhány gondolat kíséretében. E gondolatok központja egyetlen dolog volt: mi együvé tartozunk hitben és nemzeti hovatartozásban, és ez soha nem lehet kétséges és feltételekhez kötött! A vasárnap délután az egymásra talált családok, barátok ünnepfolytatásává lett. Nem is lehet felsorolni ki hol járt, kit hova vittek el! Az emlékek bizonyára maradandók lesznek, és éltetni fogják a barátságokat az új találkozásokig. Ezen a délutánon a „fővezér” is tudott pihenni, és a járművünk is „megemészthette” a számára nagyon szokatlan út fáradalmait, mert a szinte másfélezer kilométerből még hátra volt a másnapi hazavezető út, egy kissé más tájakat járva be.

Hétfő reggel 8 óra. Az unitárius templom előtt nagy sokaság, még egy annyian vagyunk, mint amennyien érkeztünk. Úgy tűnik, a tegnapi fáradtság mellett valami másnak a jelei is ott ülnek az arcokon, és a szemekben. Rakodunk, búcsúzkodunk, elénekeljük a Székely Himnuszt (az alföldiek nagyon szeretik énekelni!) és beszállunk a buszba. Otthagyjuk testvéreinket Isten áldásával, és azzal az áldással elindulunk egy székelyföldi körutat még megtenni, s aztán irány az Alföld! Parajdig ismerős az út, visszanéztünk Szováta felé, hogy aztán a Nyárádmente és Kis-Küküllő völgye elmaradjon. Parajdon lemegyünk a Sóbányába. Megrendítő szépség ez is. Bekéredzkedünk és engedélyt kapunk kísérőnktől, hogy bemenjünk a kialakított ökumenikus kápolnába. Elénekeljük protestáns Himnusunkat, a Tebenned bízunk... kezdetű Zsoltárt, aztán közösen elmondtuk Jézus imáját, a Miatyánkot. Rendkívüli helyeken, rendkívüli körülmények közt sokunknak könny fojtogatta a torkunkat. Aztán elénekeljük a Székely Himnuszt, ráadásként Nemzeti Imádságunkat. Ez már túl sok volt a közben mögénk betolakodók egyikének-másikának, és vezetőnk kedves szavakkal kitessékelte ebből a feledhetetlen élményvilágból. A nagy visszaút előtt jó volt megmártózni az erdélyi „mély” hitben is!

Erdély Eldorádója, Korond következett. Igyekeztünk távol maradni és távol tartani társaságunkat a nagyvilágivá lett üzérkedő korondiaktól, de a szerény szépsé-

gekből, és még szerényebb árusítóiktól bevásároltuk az elengedhetetlen korondi ajándék-kerámiát és egyebeket. Orbán Balázs Szejkéjén menetközben számoltuk a nagy Székelyföld-leíró sírjához vezető székely faragott kapukat. Azoknak is csak integettünk, akárcsak néhány kilométerrel visszább, Farkaslakán, a két tölgyfa között nyugvó Tamási Aron Szervátiuszék készítette hatalmas emlékkövének, megigérve nekik és magunknak, hogy legközelebb egészen közelről fogjuk magunkba szívni erdélyi, megtartó szellemiségüket.

Székelyudvarhelyen is megkerültük a főteret, hogy legalább lássunk ennyit az egykori diákvárosomból. Székelykeresztúr felé tiszta székely vidéken haladtunk át, rendezett falvak, kertek, mezők, szép templomokkal. Székelykeresztúron jobbra kanyarodva balra néztünk, hogy megláthassuk másik gimnáziumunk impozáns épületét, az Orbán Balázs nevét viselő főgimnáziumot, ahol annyi székely unitárius és más vallású fiatal kapta meg az életre való elindulás lehetőségét híres tanáraiktól. Segesvár felé kanyarodva Héjjásfalvától már más világba érkeztünk. Egy utolsó nagy merítés az erdélyi megtartó hitből, öntudat-forrásból. Megálunk – fájdalom, csak keseregni és megbotránkozni és tehetetlenül dühöngeni – megnézni az Ispán-kútnál Petőfi arcán egész friss sebek éktelenkednek. A régebbiek már kőszínűvé szürkültek, de az újonnan ütöttek egész fehérek voltak még. A világszabadság költőjének emlékműve nem bírja már sokáig az újdonsült testvériség próbáit, mert egyszerűen eltűnik, lekaparják!

A fenséges Segesvárt elhagyva néhai szász vidéken haladunk át, sehol semmi nyoma az egykori takarékos, patinás szász udvartartásoknak! Pedig azt mondják, hogy az új román kormánnyal már ejtett szót a német elnök, hogy sok szász szeretne visszatelepedni arra a földre, ahonnan eladták őket. Szegény sorstársaink mit fognak majd találni otthagyt falvaikban, ahol tanyát vert az antikultúra! Marosvásárhelyen újra megitatjuk jámbor járművünket és azon az úton, amelyen jöttünk, igyekszünk vissza az Anyaországba. Nem akad ügyünk a határátkelőnél most sem. Mindenki izgul úgy éjfél felé, hogy vajon ki és mi várja otthon. Közben mindenki mesél, számadást készít. Érdekes módon nem a költekezéseiről, hanem a rengeteg lelki élményről, hogy ezt is el kell mondani, azt is el kell mesélni, ha majd készen lesznek a fényképek, ennek is, annak is meg kell mutatni. Szünni nem akaró méltatással illetik még mindig azt a hitet, emberi tartást, kifogyhatatlan szeretetet, barátságot, nemzeti öntudatot, amit megtapasztaltak. Már arról beszélnek, hogy mit fognak megmutatni, hová fogják elvinni kedves barátaikat, testvéreiket, mivel fogják megajándékozni, ha sikerül majd eljönniük. Csupa emberség, pénzre nem váltható érték, ami számításba jöhet. Anyagilag sem került sokba, mert amit ott kaptak, azt nem lehet pénzzel megfizetni. Ez a kis alföldi csapat azért is ment, nem másért. Aki nem ezért volt Erdélyben, testvérei között, annak volt csak drága az út, mert ideje, pénze is odaveszett.

Megérkeztünk Füzesgyarmat főterére. Köszönjük egymás társaságát. Sok ilyen eltávozást és megérkezést adjon az Isten ezeken a tájakon testvéreinkkel! Mert a történelem húzzon bárhova, bármilyen barázdat, testvéreim, mi hitben és nemzetben együvé tartozunk! Isten minket úgy segéljen! Ámen

Balázsi László

A Dávid Ferenc Egylet hírei

A Dávid Ferenc Egylet 1997 első felében két műsoros estet rendezett: február 23-án a reformáció nemzetmegtartó és művelődési hatásáról **Perjés Géza** tudományos kutató tartott érdekfeszítő előadást: „Királyi nemzet vagy, noha te kicsiny vagy...” címmel Högyes Endre utcai templomunkban. (Az előadás teljes szövegét lapunk áprilisi-májusi számában leközölte). Imát mondott **Orbókné Szent-Iványi Ilona** főjegyző, egyleti alelnök. A megnyitó beszédet **Dr. Nyiredy Szabolcs** egyleti elnök mondta el. A rendezvény keretében közreműködtek: **Havas Judit** előadóművész, aki **Ady Endre**, **Kányádi Sándor** verseinek és **Vajda Péter**, báró **Wesselényi Miklós**, **Deák Ferenc** műveiből válogatott részeket előadásával nagy sikert aratott. **Király Miklós** kar-

Az előadót egyletünk nevében **Orbókné Szent-Iványi Ilona** alelnök köszöntötte, aki az est moderátora is volt. **Szász János** több, mint ötven éves lelkési tapasztalataiból adott ízelítőt, különös tekintettel országos szórványhelyzetünkre. Előadásában kitért a háború előtti és utáni egyházi életre, hangsúlyozva a volt erdélyi unitárius kollégiumokban végzett szórványgondnokok jelentős szerepét. Lelkészi hiányában rajtuk múlt az adott kis közösségek összetartozása.

A visszatekintést hozzászólások, kérdések követték, melyekből kiderült, hogy van érdeklődés az ilyen jellegű, bensőségebb egyleti rendezvények iránt is.

- szi -

Bács Ferenc a Brassai-ünnepségen

nagy vezetésével a Kereskedelmi Alkalmazottak Szakszervezete **Bartók Béla** énekkara reneszánsz és kortárs kórusművek megszólaltatásával a műsor érzelmi, hangulati hatását emelte.

A rendezvény **dr. Lőrincz Ernőné Kelemen Ildikó** egyleti főtitkár zárszavával és a Himnusz elénekzésével fejeződött be.

L. K. I.

A Dávid Ferenc Egyletnek az év elején tartott választmányi ülésén vetődött fel az az elgondolás, hogy egyletünk a nagyszabású ünnepi műsorok mellett rendezzen szűkebb létszámú kerekasztal beszélgetéseket is.

Igy került sor arra, hogy május 21-én, a Nagy Ignác utcai gyülekezeti teremben **Szász János** lelkész, a Teológiai Intézet igazgatója tartott előadást „Lelkészi pályám tapasztalatai” címmel.

1997. június 15-én Nagy Ignác utcai templomunkban a Dávid Ferenc Egylet emlékünnepélyt rendezett **Brassai Sámuel** születésének 200. és halálának 100. évfordulója alkalmából. A zsúfolásig megtelt templomban a Himnusz elhangzása és **Rázmány Csaba** lelkész áhítata után **Dr. Murvai Sámuel** főgondnok nyitotta meg az ünnepélyt.

Az emlékműsor keretében **Dr. Nyiredy Szabolcs**, c. egyetemi docens, egyleti elnök „Az utolsó erdélyi polihisztor” című előadásában idézte fel **Brassai Sámuel** életútját és szerteágazó munkásságát.

Az Országos Széchényi Könyvtár Énekkara **Megyesi Éva** és **Eckhardt Mária** vezényletével, **Kántor Zsolt** orgonakíséretével **Liszt Ferenc**, **Bárdos Lajos** és **Kodály Zoltán** kórusműveket adott elő nagy művészi átéléssel.

Bács Ferenc Jászai Mari díjas színművész, a Nemzeti Színház tagja, megindító részleteket olvasott fel **Gárdonyi Géza** és **Mikó Imre** **Brassai** alakját idéző írásaiból.

Dr. Pásztorné R. Filep Ágnes egyleti titkár zárszava után az ünnepi rendezvény a Szózat elénekzésével fejeződött be.

Köszönjük a Magyar Rádió „Vasárnapi Újság” szerkesztőségének, hogy június 15-ei adását „elődjére”, a Kolozsvárott **Brassai Sámuel** által alapított Vasárnapi Újságra való megemlékezéssel kezdte, s egyúttal invitálta hallgatóságát a jubileumi ünnepélyünkre való részvételre.

Köszönetet mondunk a Duna Televíziónak, hogy ünnepünkön megjelentek és néhány felvételt leadtak következő heti „Protestáns világ” című műsorukban.

L. K. I.

Az Országos Széchényi Könyvtár Énekkara a Brassai-ünnepségen

A Dávid Ferenc Egylet felhívása

az unitárius társadalomhoz a „Szentábrahámi Pihenő” (Magyarkút) rendbehozása és fejlesztése érdekében

A Dávid Ferenc Egylet 1997. július 18-án elnökségi ülést tartott, melyen többek között olyan határozat született, hogy az Unitárius Élet hasábjain forduljunk felhívással az egész magyarországi unitárius társadalomhoz a címben jelzett témában.

Ma élő atyánkfiaiink közül sajnos már csak a legidősebbek emlékezhetnek a „Szentábrahámi Pihenő”-re (melyet a napi érintkezésben egyszerűen csak „Magyarkút”-ként emlegetünk). Éppen ezért röviden szükségesnek tartjuk ismertetni egyrészt az 50-60 évvel ezelőtti előzményeket, másrészt a mai helyzetet és elképzeléseinket, céljainkat.

Lapunk elődjének, az Unitárius Értesítőnek 1933. március 15-i számából idézzük az alábbiakat:

Unitárius ifjúsági konferencia

Érdekes javaslattal fordult Pethő István hitoktató lelkes a márciusi kebli Tanácshoz. Engedélyt kért arra, hogy lapunk felelős szerkesztőjével karöltve megrendezhessék a Duna mentén sátoztáborban az első nyári ifjúsági konferenciát. A konferencia terjedelme 7 napos volna, s mivel a jamboree augusztus 15-ig teljesen igénybe veszi Pethő lelkeszt, ezért az idén csak augusztus második felében rendeznök meg valószínűleg augusztus 22-28. között. A konferencia célja a szétszórta élő unitárius ifjúság megerősítése világnézeti kérdésekben s előkészítése a jövőre, amikor a mai ifjúság fogja kezébe venni az egyház vezetését. Résztevői egyetemi hallgatók és középiskolák VII-VIII. osztály tanulói s velük egykorú fiúk és lányok lehetnek. A részvételi díj egész minimális lesz. A napi ellátás semmi esetre sem fog 1 P-nél többbe kerülni. A konferencia foglalkozni fog hitelvi, bibliai és társadalmi kérdésekkel. Egyes előadások megtartására egyházunk tagjait és kívülálló barátainkat fogjuk felkérni. Mindenképpen biztosítani akarjuk a konferencia evangéliumi szellemmel eltöltött, értékes lefolyását. A konferenciára meghívjuk erdélyi ifjú testvéreinket is.

Az első konferencia megrendezésére – **Pethő István és dr. Iván László** hitoktató lelkesek szervezésében Dunabogdányban került sor, a cserkészcsapat sátraiban lakva.

Így született meg az „unitárius ifjúsági konferenciás tábor” ötlete, vagy más nevén a „30-40 évesek tábora”.

Egyházunk életkor szerinti rétegződése ekkor u.i. a következő volt:

elemi iskolások (6-10 év),

középiskolások (10-18 év); ide tartoztak a konfirmáltak, a cserkészek és a leányegylet tagjai, bár mindkét szervezetnek volt „idősebb” szárnya is,

egyetemi és főiskolai hallgatók (Brassai Sámuel Ifj. Egyesület),

„30-40 évesek tábora” („A konferenciások”, ami nem volt egyesületi jellegű).

Egyre inkább előtérbe került az a gondolat, hogy célozzuk meg: Legyen a budapesti egyházközségnek egy városon kívüli, a „természetben” lévő saját otthona, ami az ország unitárius társadalmát minden csoportos igényének kielégítésére alkalmas (konferenciák tartása, gyermeküdvöztetések szervezése stb.).

Mint az Unitárius Értesítő 1935-1937 között megjelent példányaiból kitűnik: a gyülekezet(ek) apraja és nagyja óriási lelkesedéssel fogadta az elképzelést, csatlakozott hozzá és ki-ki pengőivel (felnőttek), ki-ki pedig filléreivel (gyermekek és fiatalok) rendszeresen támogatta a gyűjtési akciót, ekkoriban 4-5 fillér volt a péksütemény és 1 pengőért 10 tojást lehetett vásárolni.

Szentábrahámi pihenőre a legutóbbi ülés óta megajánlottak: 1934. júliustól kezdve Egeni Sári havi 20 fillért, Simonyi Györgyike havi 10 fillért, 1935. január-március hónapban Huszti Samu és Borbély Sándor havi 5-5 P. A havi megajánlott összegekre befizettek: Józán Miklós (1935. február-december hónap) 11 P., dr. Iván László (1934. július-1935. január hónap) 7 P., Bartha Lajos (1933. december-1935. január hónap) 4 P., Farkass Ferenc (1934. augusztus-1935. január hónap) és Berei Mária (1934. július-december hónap) 3-3 P., Häuder György (1934. július-augusztus hónap) 2 P., Péter Júlia (1934. július 1935. február hónap) 1 P 60 f., Csiszár Borbála (1934. július-1935. január hónap) 1 P 40 f., Berde Irma (1934. augusztus-december hónap), K. Sigmond Sándor (1935. január hónap), Csusi László (1934. július-augusztus hónap) 1-1 P., Dévavári (Demetrovics) Margit (1934. július-szeptember hónap, Simonyi Györgyike (1934. július-december hónap), dr. Szabó Elek (1934. július-szeptember hónap) 60-60 f., Kopcsi Mária és Pálffy Jolán (1934. december-1935. január hónap), Egeni Aranka és Egeni Sári (1934. július-augusztus hónap) 40-40 f., Szép Margit (1934. július hónap) 30 f., Derzsi Lili (1935. január hónap) 20 f., összesen 39 P 90 f.; adakoztak Szentiványi Sándor 10 P, Ferencz József „chatenham”-i prédikációja alkalmából küldött 4 P 12 fillért, Berei Lajos 30 f., összesen 14 P 42 f., templomház képeslapokból: 430 drb. á. 10 f. 43 P, 10 drb 70 filléres vételnél 60 drb 4 P 20 f., 5 drb. 40 filléres vételnél 10 drb. 6 filléres vételnél 170 drb. 1 P 02 f., dr. Iván László: „Az unitárius ifjúság szerepe a többi keresztény ifjúság soraiban” című füzetből 6 példány á 20 f., és 1.20 f., összesen 51 P 82 f., kikerekítésül 76 f., 90 f., és 20 f., összesen 1 P 86 f., együtt 108 P, a múlt számunkban közölt 144 pengővel együtt eddigi gyűjtésünk összege 252 pengő. Újból felkérjük azokat, akik a nyári konferencián megajánlott összeget nem fizették be, vagyis hátralékban vannak, fizessék be Újvári László pénztáros kezéhez, aki rendelkezésre áll a Koháryutcai lelkesi irodán minden vasárnap templomozás után.

A Szentábrahádi pihenőre adakoztak: Ürmösy Kálmán (V. részlet) 3 P-t, Burján Ferenc (IX. részlet) 2 P-t, Dimény Dénes, Izsó Livia (augusztus) 1-1 P-t, Zaponel Gizella (október) 30 f-t, Nemes Mária (december) 20 f-t, képes levelezőlapból: 2 drb. á 8 f. összesen 16 f. kiegészítésül: 34 f. együtt 8 P., a múlt hónapban elszámolt 1094 P-vel a végösszeg 1102 P. Kerekítsük ki minél előbb 1500 P-re. A jókedvű adakozót szereti az Isten!

Először is egy telket vettünk Magyararkúton – Nógrádverőcétől kb. 2,5 km-re, az „Írma forrás” mellett, a patak partján. Elsősorban néhai Kelemen Béla vagyonkezelő budapesti gondnoknak volt az érdeme, hogy felépült – bontási anyagokból – a „barakk”, ahogy elneveztük első épületünket. Ennek középső részén foglalt helyet egy nagy terem, mely rossz időben konferenciás és istentiszteleti, a szükséges időpontokban pedig étkezési célokat szolgált.

A terem két oldalán egy-egy „hálószoza” volt a fiúk, illetve a lányok számára.

A „barakk”-tól hátrább volt egy két kis helyiségből álló épület, amely főzési célokat is szolgált, attól távolabb pedig három árnyékszék.

Az építkezés megkezdése előtt 345. sz. János Zsigmond cserkészcsapatunk táborozott 3 hétig a megvásárolt telken, melyen előzőleg **Pethő István** cs. parancsnok és **Csucs László** cs. tiszt kaszálták le a lábon álló gabona-termést.

A „barakk” előtt később felállításra került Szentábrahádi Mihály egykori neves püspökünk mellszobra és egy harangláb is, haranggal.

1943-ban már gyermeknyaralattási akciót is bonyolított le az egyházközség, vidéki gyülekezeteink gyermekeit is bevonva abba.

Háború utáni első cserkésztáborainkat 1946-ban és 1947-ben Magyararkúton vertük fel, a cserkészgyakorlatnak megfelelően természetesen sátrakkal és földbe épített konyhával, a patak túlsó partján.

Az 50-es évek eleje komoly fellendülést hozott, mikor **R. Filep Imre** lelkész Hódmezővásárhelyről Budapestre került. Az egyházközség folyamatosan további ingatlanokat vásárolt meg, a szomszéd telket a „vadászlak”-kal, utána egy nagyobb szántóföldi részt, s végül a mellette lévő „villát”-t.

R. Filep Imre nemzetközi részvételre is alkalmas konferenciás tábort szeretett volna kialakítani, s ilyen céllal fejlesztette az egész komplexumot. Tervei azonban a forradalom leverése utáni helyzetben – katonai okokból – nem valósulhattak meg. A h. püspök váratlan halála „Magyararkút” sorsát végleg megpecsételte; minthogy a katonai helyzet nem változott, az Egyház új vezetése kénytelen volt úgy dönteni – a leginkább „Magyararkút”-pártiak egyetértésével –, hogy Magyararkútat üzemeltetni nem lehet, fenntartási költsége is aránytalanul magas az egyház akkori költségvetéséhez képest, tehát egyetlen reális lehetőség mutatkozik: eladni. Így 1972-73-ban a négy közül mindhárom telekrész eladásra került, melyen épület állott. Az egyházközség tulajdonában kizárólag a (bekerítetlen) szántóföld-rész maradt meg.

1990-ben hasznosítottuk újra ismét területünk megmaradt részét, mikor újra megalakult cserkészcsapatunk a szántóföldi részen verte fel sátrait, a hozzá tartozó „létesítményekkel” (konyha, illemhely) együtt. A táborozás után a csapat pénzén megvettük a szükséges kerítés-anyagot, kerítés-tartó oszlopokat, ajtót, kaput és fel is szereltettük szokolyai mesteremberrel. Az egész „kerítés-anyagot” bérelt teherautóval mi szállítottuk ki Magyararkútra. (Az előlegezett összeget az egyházközség később természetesen megadta a csapatnak.) Ezzel megszűnt az a táborozás alatt még fennálló helyzet, hogy hajnaltájban a vaddisznók a telken keresztül közlekedjenek.

1991-ben bevezetésre került a telekre a folyóvíz is.

1996-ban az egyházközség élt az alkalommal és visszavásárolta a „vadászlak”-ot a hozzá tartozó telekkel, sajnos meglehetősen rossz, de rendbe szedhető állapotban.

Azóta sajnos – a szó szoros értelmében – semmi sem történt: méteres fű és gaz borítja az egész területet, a kerítés-tartó vasoszlopokat 7. éve „eszi” a rozsdá: az „új” épület is érintetlen állapotban van azóta is.

Legfontosabb, sürgős teendők: a fű lekasálása, az egész objektum rendben tartása, a „jó gazda gondosságával”; a köztes kerítés lebontása és felhasználása a kerítés egyéb hiányosságainak pótlására: a 4 szoba felújítása úgy, hogy az egyik főzés céljára is használható legyen; a vízvezeték praktikus tetele. A részfeladatok felmérése és megfelelő ütemterv kidolgozása természetesen az egyházközség vezetőségének, különösképpen pedig a Magyararkút ügyeiért felelős gondnoknak lesz a feladata. A felújítás során figyelemmel kell lenni az eddig felmerült felhasználási elképzelésekre is; a presbitériumnak az összes körülmények figyelembe vételével kell majd döntenie.

Egy azonban bizonyos: amint annakidején nem volt költségvetési fedezet Magyararkút céljaira – úgy most sincs. De amint akkor az unitárius társadalom lelkesedése és összefogása lehetővé tette a Szentábrahádi Pihenő létesítését, egyháztársadalmunk most is képes arra, hogy – belátással és az ügy iránti lelkesedéssel – adakozás és/vagy közmunka vállalásával a változott körülményeknek megfelelő szerénységgel és praktikussággal fel tudjuk támasztani a budapesti egyházközség egyetlen kizárólag saját tulajdonában lévő ingatlanát.

A Dávid Ferenc Egylet azzal a kéréssel fordul minden magyarországi unitáriushoz, hogy anyagi, szakmai és fizikai lehetőségeinek megfelelő mértékben járuljon hozzá forrtaival vagy/és fizikai munkájával az újjáépítéshez.

A Dávid Ferenc Egylet elnöksége jó példával kívánt elől járni akkor, amikor az ülés határozata alapján f. hó 23-án befizetett az egyházközség pénztárába 10.000 (azaz tízezer) Ft-ot „Szentábrahádi Pihenő fejlesztése céljára.”

Az elnökség nevében

Dr. Nyiredy Szabolcs

Új VILÁGLÁTÁS

„Hallgatásunk is lázadás”

Szabadelvű protestáns körünk újabb költőtehetségének válogatott verseskötetében gyönyörködhetünk a Felsőmagyarország Kiadó jóvoltából.

Oláh András: Álarc a csend című kötetéből egy érett költő szól hozzánk.

A füljegyzetben a szabadelvű protestáns költő fogalmazza meg, hogy mindenki maga felelős az életéért. Tehát nincs dogmatikus értelemben vett predesztináció, eleve elrendelés. Elsősorban rajtunk áll életünk alakulása. Erről vall ebben a kötetében a lelkéből fakadt vallomásaiban.

Művészete megnemesedett, s arra a felismerésre döbbsen rá bennünket hazafias verseivel, hogy a történelem ismétli önmagát. Történelemszemléletét nyomon követve azt sugallja a kötet, mintha a reformkor stációit élnénk újra századunkban is, annak minden nagyszerűségével és kiábrándító vereségeivel egyetemben.

A „Képek a falon” című indító ciklusát a Szindbád-stílus hangulatában fogant boldog lebegés hatja át, a Szindbád búcsúja költeményében. Az eltűnt ifjúság nyomában a hajós impressziói és búcsúzása az élet örömeitől, a boldog ifjú kortól. Krúdys, egymásba forgatott idősíkok képeiből sajátos zene árad.

Az indító szindbádos hangütést később a mai ifjúság léha üressége, dekadenciája váltja fel. A nyugatot majmoló rock-nemzedék feltűnő kiábrándult életérzése döbbsenti rá az olvasót a tornyosuló problémákra és a veszélyre.

A ciklusban a kibontakozó szerelmi költészete a rejtett, intim pillanatok felvillantása, lelke mélyéről fakadó vallomások:

„szavak sarjadnak tekintetedben
– lélekig gyökerező vetések.”

A legrejtettebb szerelmi titkok világába enged bepilantani. Költői színt nyernek az élet apró rezzenései, belső titkai. A szerelmi vallomások csúcsa a Változzál mássá c. költeménye.

A teljesség igénye, illetve lázadás csendül fel a sorokból. A Stációkban már a népet sirató költő hazafiságával ismerkedhetünk meg. A Psalmus velőtrázó sikoly. Magányunk, sebzett létünk himnusza a mindenséghez, mert itt csak a „rácsok mögött röpköd a szó.”

A további költeményekben a megnyomorított magyarság sóhaját érezzük, az isteni ígéret megcsúfolását, mivel a betlehemi csillag ígérete nem teljesedhet ki a magyar valóságban.

A költő Mária fájdalmával azonosul, soraiban a be nem teljesedett nemzeti vágyak és remények rejtőznek:

„Ösztövért álmok árkádjai alatt dideregsz, mert nem jött még el a Te országod” – írja a népet féltő költő a ciklust záró Döbling című versében.

A „Rácsok” ciklusban fokozatosan a mába lép, hol a süket falak tömlöcében hazug szavakat lopnak a szánkba – ezzé lett hazánk.

Az árulás, vakond – ország, álmaink eltemetése, az 56-os hősök elárulása:

„Álarc itt minden
S vádol a szótlan gyávaság.”

Itt minden egy elsikkasztott forradalom emlékét őrzi: – „s gyászmisét celebrál értünk a szél.”

Magunkra maradtunk álmainkkal, reményeinkkel. Csakis hitűnkre és egymásra számíthatunk!

A következő stáció a Távolodunk. Ebben a részben tovább boncolgatja nemzeti sorsunkat. Egész életünk egy torzó. Lassan ocsúdik az ország. Latinovits Zoltán példájával tragikus életfelfogásunkat érzékelteti.

Vele együtt távolodunk céljainktól, reményeinktől. A fekete szárnyú lepke, az elmúlás fed el mindent:

„elhervad benne vágy s derű”.

Pedig pótolnunk kellene mindent, ami elveszett „az idő hinárjában.” A záró ciklus az „Ördögszekéren” találó címet viseli. Az út itt véget ér. Ebben a fejezetben fogalmazza meg legtalálósabban költői hitvallását, Ki sírni tud versében:

„szavak oltárára tedd az életed”.

Hangvétele egészen kurucos, népdalainkra emlékeztetően leegyszerűsödik. Szinte azonosul a bújdosó kurucok elkeseredett hontalanságával, de ott munkál soraiban a dac, az élni akarás is. Itteni verseiben felsorakoznak megtipportságunk jelképei:

Haldokló Jézus-arc, Déva vára, Jónás kínlódása, Csontváry magányos cédrusa, Diogenész utód-emigránsai. Ám a hallgatásunk is lázadás. Úgy tűnhet, hogy nincs kiút, a hallgatásba tespedünk. De ez csak a látszat. Azt sugallja, hogy sose adjuk fel a reményt, hisz a hívó, alkotó ember az életét teszi latba. Krisztusi szenvedéssel küzd a végső győzelemért. Ezt a krisztusi megváltást és kitartást hirdeti a Fáj nagyon című versében is:

„megváltott hét sebem
túléli halálom
de ha csend takar be,
én már azt se bánom”.

Kurucos lázadó hangú zárókép ez. Hajdúság szülötte, Szatmár lakója. Itt a keleti végek minden nyomorát és nyűgét a bőrén és lelkében érző költő lehajol népéhez, azonosul vele.

Ám a végsőig küzd, a szó erejével, a feltámadásunkért.

Felhős Szabolcs

Cantata profana

1.

fullaszt a némaság
fullaszt a szó
el innen
hagyatt-homlok
tekintetek acél éle elől
kutat telhetetlen szomszár elől
ráncos homlokú emlékek elől
el-el
hagyatt-homlok
ölelni készülő karok elől
a szorítás elől
el messzire...

2.

most hegyek porlanak semmivé
csillagok szakadnak le az égről
hűvös csöppeket facsar
a felhőkből a szél
virágok születnek:
utolsó gyönyör
utolsó rácsudálkozás

3.

tizenkét Júdás készül
az árulásra
– arcukon egyforma mosoly –
nyirkos kezüket nyújtják
s lassan
keresztté növekednek a fák

Török Levente illusztrációja Oláh András Cantata profana című költeményéhez.

Brassai-ünnep szívközelből (élménybeszámoló)

Jóllehet, az iskolai tankönyvek nem foglal-
koznak az erdélyi polihisztor Brassai Sámuel
munkásságával, a legelkessebb tanáraink is
csak nagyritkán villantják föl diákjaik előtt er-
délyi nagyjaink eseményekben és értékekben
bővelkedő életművét. Ezzel szemben a kultu-
rális vérszegénység cáfolataként (no persze
másért is) Budapesten a **Dávid Ferenc Egylet**
rendezett Brassai emlékünnepélyt július 15-én,
a nagy Mester születésének 200. és halálának
100. évfordulója tiszteletére.

Amikor a protestáns kör tagjaként meg-
hívást kaptam a pesti rendezvényre, rö-
gön eszembe ötlött, nosza itt az alkalom, hogy
végre valami közelebbit is megtudjak a nagy
unitárius tudósról. Talán előbbé válik alakja
képzeletemben, amit eddig a lexikonokból és
elbeszélésekből ismertem. Nagy tudósunkról
elmondhatjuk, hogy két végéről égette élete
gyertyáját.

Számottevő eredményt ért el a botanika, a
geográfia, a matematika, a történelem, a köz-
gazdaságtan, a zene, a kritika, a pedagógia,
az esztétika, s végül a filozófia területén.
1837-től a Magyar Tudós Társaság levelező
tagja, majd a kolozsvári Unitárius Kollégium
tanára lett. 1887-től 95-ig pedig az Unitárius
Közlöny szerkesztője volt. Jókai nem véletle-
nül írta róla, hogy „no hát tudd meg, hogy
ennek minden hajszála külön tudományban

őszült meg.” Nos éppen a sokszínűség volt,
ami fölöttébb vonzott, s arra sarkallt, hogy a
Felhős Szabolcs titkárunk vezette beregi de-
legáció tagja legyek.

Miután elfoglaltuk a Högyes utcai szállá-
sunkat, bokros teendőink közt elsőként meglá-
togattuk a gödöllői Brassai kopjafát, hogy tisz-
teletünket tegyük az 1993-ban tiszadonyi
1923. számú Brassai Sámuel cserkészcsapat
által felállított emlékműnél. Ez igen nagyszerű
erdei túra volt! Jókora barangolás és virágsze-
dés után (ugyanis erdei virágokkal egészítet-
tük ki a beregi koszorúkat) a Szent Jakab er-
dőben rátaláltunk a kopjafára. Rendbe szedtük
magunkat, nyakunkba kaptuk az almazöld
cserkésznyakkendőt, s miközben a koszorúkat
elhelyeztük, elénekeltük a beregi Brassai-indu-
lót.

Mit is mondhatnék, a környékbeli nyaralók
vizslató pillantásai kísérték ünneplésünket. Mi
tagadás, szívderítő látvány lehettünk. Sajnos a
visszatérésünk kissé hosszadalmas volt, ezért
jőcskán késünk a Nagy Ignác utcai Bras-
sai ünnepségről.

Minden esetre meghatódva hallgattuk az
egyleti titkárnő R. Filep Ágnes kissé hossza-
dalmas méltatását. No, de ebből legalább
megtudtuk, miről maradtunk le és milyen volt
az értékelés. Nagy örömeinkre szolgált viszont

az Országos Széchényi Könyvtár énekkará-
nak előadása, melyet az ünneplő atyafiak
méltán díjaztak kirobbanó tapsal. A műsort
követő szeretetvendégségen éhségünket csil-
lapítván ismerkedtünk az unitárius testvérek-
kel és az előjárókkal.

Az ünnepség után gondoltunk, ha már ilyen
pompás napunk adódott, hát ne szalasszuk el
csak úgy, az éppoly csodásnak ígérkező pesti
éjszakát. Sétáltunk, egy jót söröztünk, s kia-
báltuk is, hogy „nosza világ, engedd magad-
hoz ifjú gyermekeidet” – ha már Szabolcs bá-
tyánk ily korán ágyba kíváncsozott.

Másnap reggel a könyvesboltokat jártuk, el-
lenőriztük lapunk, a Partium sorsát a pesti
könyvforgalomban.

Küldetésünket betetőzendő az unitárius
könyvesboltban fejeztük be útunkat.

Szabolcs bátyánkban győzedelmeskedett
az atyai szív, s megajándékozott bennünket
néhány unitárius könyvvel.

Ez azután a pompás vakáció! – gondoltam
egyből, s még meghatottabb szívvel gondol-
tam a nagy mesterre.

S noha még elérzékenyedtem, de máris el-
viselhetőbbé vált a szomorú hazatérés.

Mogyorósi Dénes

Egyházközségeink

Csillagtúra Erdélyben

A közelmúltban Pestszentlőrincre települt **Rázmány Csaba** tiszteletes úr avatott, lelkes szervezésében és vezetésével negyvenhárom élményekre, emlékidézésre éhes „kalandor” vágott neki hétfőn hajnalban a 2000 km-esre tervezett utazásnak. Autóbuszunkat – saját autóbuszát – a székelykeresztúri **Farkas Géza** kormányozta mindvégig nagy hozzáértéssel és óvatossággal.

Első napi utunkat csak a határon egy órára és Kolozsvárra egy pompás ebéd idejére szakítottuk meg. Késő este volt már, amikor megkaptuk első finom vacsoránkat Székelykeresztúron, és elfoglalhattuk szálláshelyünket túraközpontunkban, az unitárius kollégiumban. Egész idő alatt ott kaptunk teljes, remek ellátást, amelyért hálás köszönet illeti kedves vendéglátóinkat, legkivált **Gergely György** igazgató urat.

Másnap könnyített napirendünk volt, hogy kissé kipihenhessük úti fáradalmainkat.

Elsőként a rendkívül gazdag régészeti leletanyaggal és értékes néprajzi gyűjteménnyel ékes keresztúri múzeumon nagy szeretettel és hozzáértéssel vezetett végig minket az intézmény egyik kedves munkatársa.

Ezután a Gyárfás-házat kerestük fel, amelyben a hagyomány szerint utolsó éjszakáját töltötte Petőfi Sándor.

Délután Alsóboldogfalva szép templomában, majd pedig a gyülekezeti teremben **Bíró Mihály** tiszteletes úr látott vendégül bennünket, aki tisztét Rázmány Csabától örökölte.

Hazatérve a keresztúri templomban **Báró József** esperes úr bensőséges köszöntését hallgathattuk meg, akinek gondolatai egész hosszú életpályájának letisztult bölcsességét sugározták felénk, de sajnos, legújabb keserű tapasztalatairól is szóltak.

Boldogfalván is, Keresztúron is egyik útitársunk, **Barna Zoltán** tanár úr hozta közelebb egymáshoz lelkeinket, átélte orgonajátékával.

Harmadik napunk több szempontból is igazán regényes volt: a szépséges-szép Székelyudvarhely – Csíkszereda – Gyilkos tó – Békás-szoros útvonalat jártunk végig. A tájat jó darabon sűrű jégverés takarta el szemünk elől, amikor pedig az eső elálltával kiszállhattunk a buszból, a Békás-patak partján sorjázó árusok kufárszelleme felhőzte be a kedélyünket.

A következő két napon a fürdés kedvtelésének is hódolhattunk igazán változatos időjárási viszonyok között.

A túra résztvevői

Előbb a parajdi sóbánya meglátogatása után Szovátán, a Medve-tóban ismerkedtünk meg a tengernél is sósabb víz különös tulajdonságaival.

Pénteken újabb csodában volt részünk: a vadregényes szépségeit és turisztikai hagyományait máig is őrző Szent Anna-tó simogató vizét élvezhettük.

Időközben még megcsodáltuk Korondon az egyre változatosabb népművészeti kínálatot és az unitárius templomot.

Farkaslakán megnéztük Tamási Áron sírját és az emlékére állított gránit-faragványt, a két Szervátius művét.

Gyászos eseményeket idézett fel a kronogramma Mádéfalván az emlékoszlopon: SICULICIDIUM. (Latin nyelvű felirat, melynek római szám jelentésű betűit összeadva az esemény évszámát kapjuk.) Az 1764-ben rendezett vérfürdő hatására kényszerültek új hazát keresni a csángóvá lett székelyek.

Csíksomlyón valóban a vallási béketűrés szellemében azon a katolikus helyen hajtottunk fejet, amely több más esemény mellett az 1567-ben, a Tolvajos tetőn unitárius őseink fölött aratott győzelemre is emlékeztet. Szomorú, egyszersmind érthetetlen, hogy a hivatalos álláspont mégis éppen minket rekeszt ki a pontosan meg sem határozott jelentésű ún. „történelmi egyházak” köréből.

Elérkezett *a hazatérés napja* is, amely fáradalmiért sok szép élménnyel kárpótolt bennünket.

Fehéregyházán áthaladva ismét a hősi halott, – s ezért is halhatatlan költőre és névtelen társaira emlékeztünk.

Rövid torockói tartózkodásunkból alig futotta irodalmi és történelmi emlékeink felidézésére. Ebben nagy segítségünkre volt a múzeum meglátogatása, de még inkább **Ferencz Gábor** tiszteletes úr szakszerű hely- és vallástörténeti előadása.

A falu határában újonnan épült, egyszerűségében is korszerű vendégfogadóban választékos ebédet kaptunk ismeretlenségbe burkolózott jötevőnktől, akinek ezúton is köszönetet mondunk.

Folytatva utunkat nyugatra fordultunk a Gyalui havasok és az Erdélyi érchegység által közbezárt Aranyos festői völgyébe. Bizony már estére járt, amikor Borsra, sőt éjjel 1 óra is elmúlt, mire Budapestre érkeztünk.

Az indulás előtt tiszteletes urunktól kapott lelki útvalóval, Jakab 4. 15-tel megfutottuk hát utunkat.

Sok gyönyörűséget láttunk, de az idő rövidsége miatt megállás nélkül haladtunk el olyan nevezetességek mellett, mint Nagyvárad, a Királyhágó, Csucs, a Tordai hasadék, Agyagfalva, Bögöz, Szejke, Zsögöd és mások. Ez a biztosíték arra, hogy visszavágyjunk Erdélybe.

Meghatározó élményünk marad az a testvéri vendég szeretet, amely viszonzást nem várva végigkísérte minden lépésünket.

Sajnálatos egyezés a különböző lakhelyű unitárius, tágabb értelemben véve magyar népesség körében a sok szomorú anyakönyvi adat: az előregezés, a házasságkötések és születések csökkenő száma, az elvándorlás és beolvadás.

Végezetül egy óhaj: ha már el is felejtettük, vagy soha nem is tudtuk a fülünknek oly kedves, gyönyörű székely beszédet, merítsünk belőle legalább annyit oly sok ártalomnak kitett nyelvünk épülésére, hogy a személynevek előtt névelőt többé ne használjunk!

Pálffy László

A Tiszteletes úr

(Az erdélyi út – július 14–19. – emlékére)

Megállt az erdélyi templom közepén, szemben a szószékkal. Hányszor hirdette itt az Igét az elmúlt évek alatt! Prédikációk Istenről, aki az unitárius hite szerint egy és örökkévaló. Az emberről, aki keresi az utat és esendőségében is szeretetre méltó. Régi gyülekezetére gondolt, az első legátusi prédikációjára, amikor remegő lábakkal lépett ki a szószékre. Huszonnégy év ebben a kis erdélyi faluban. A családalapítás, a lelkeszi otthon építésének hősi korszaka. Városi fiú volt, nehezen szokta meg a vidéki életet. A hívek szeretete azonban átsegítette a nehézségeken. Tudta, hogy nem csupán az igehirdetés a feladata, de a kisebbségi sors gyötrelmei közepette is őriznie kell a magyarságot.

Most új gyülekezetének híveit hozta el az anyaországból lelkeszi indulásának szeretett és – kényszerítő körülmények miatt – elhagyott színhelyére. A padokban az anyaországi új hittestvérek. Nekik mutatta be régi templomát, és az ősi földet, amelyet sokan csak szüleik elbeszéléséből ismertek és amelynek szépsége: a Hargita, a Békás szoros és a Gyilkos-tó varázsa elbűvölte a kis csapatot.

Emlékek tolultak az ajkára. Mesélt sok mindenről: tájakról, történelemről, templomokról, hitújító unitárius elődökről. Történetek, szokások elevenedtek meg elbeszélései nyomán. És múzeumok tárlóiban kövek, szerszámok, népviseletek tarka sokasága bizonyította egy maroknyi, hazájától elszakított nép élni akarását. Azét a népet, amelyből a tiszteletes úr is származott. Itt a templomban – egykori szószéke előtt – érezte igazán az elmúlt huszonnégy év maradandó emlékeit. Elérzékenyült, bár igyekezett vigyázni arra, hogy új hívei ne lássák meg a könnyeit...

Utódja, a pirosposzgás arcú lelkész, szeretettel köszöntötte. Éppoly szeretettel, mint egykori hívei, akik midőn az utcán meglátták és felfedezték, hogy „ittthon van” a tiszteletes úr, a nyakába borultak és ölelgették.

A parókián kaláccsal, borral kínálták a kiránduláson részt vevő pesti „látogatókat”. Kipirult arccal ismerkedtek össze az itthoniak és a messziről érkezett, tiszteletes úr vezette hívek. Aztán alkalmi dalosok ősi, erdélyi nótákat énekeltek. A tiszteletes úr is közéjük állt. Érces hangjának apró rezdülései jelezték meghatottságát. És felcsendült a Székely himnusz. Az ő himnuszuk. Egy magára maradt, sokat szenvedett, de mégis töretlenül hívó nép himnusza.

Talán most más világ lesz... Testvéri szeretetben élhet egymás mellett a két nép. Jó lenne hinni benne... És remélni, hogy lesz még több ilyen felejthetetlen látogatás. Fürdés, lebegés a szovátai Medve-tóban, piknik a csodálatos Szent Anna-tó partján és utazás a Küküllő és Aranyos menti hegyek között...

A tiszteletes úr nézte régi és új híveit. Érezte, hogy valami nagy-nagy melegség járja át a szívét. A rég elmúlt évek emlékei okozták, vagy ez az egy hét a szeretett szülőföldön? Ki tudja... Most minden olyan szép volt. A magas hegyek, a csillogó vizű tavak, a susogó fenyvesek. Az ősi erdélyi föld – és szemekből feléje sugárzó igaz szeretet...

Tárkányi Imre

Budapesti túrák

Minden túrakiírásunk jeligeje: „Szeressétek és védjétek Isten csodás alkotását, a természetet!”

A Budapesti Unitárius Egyházközség immár hét éve vezet erdei és vízparti sétákat, mintegy részeként az egyházi életnek. Ez évben májusban és júniusban, majd az őszi hónapokban vettük tervbe e sétatúrákat 2–2 alkalommal. Májusban az északbudai Óbudai szigetet jártuk be. A kellemes kirándulás a HÉV Filatorigát megállótól indult. Bejártuk a sziget legszebb túraútvonalait, majd nagy és kis Duna-ági partját. Megtekintettük nevezetességeit, a víziélet csodálatos látványát. Északi Dunaparton tartottunk pihenőt, áhitatot, rövid lelki foglalkozást és imát. A szép budai vízparti sétányon térünk vissza kiindulási helyünkre a Filatorigáthoz, s itt ért véget túránk.

Résztvevő testvéreink kérése fogalmazódott meg: járjuk be e szigettel szembenlévő északpesti Dunapartot és vízparti ligeterdőt is. Mondták: nem ismerik ezen érdekes vízivilágot. A túravezetőt nem volt nehéz rávenni e terv megvalósítására. Különös érdeklődést mutatott e tárgyban **Ütő Lajos** testvérünk, aki nyomatékkal kérte e sétát, (meg is jegyeztem: – úgy látszik végig akarod futni ezt a Dunapartot is, – amire aztán nagy volt a derűtség.) Elkészítettük hát a tervet, de nem tudtuk, hogy ez a túra „Emléktúra” lesz. Ütő Lajos testvérünkkel június első napjaiban még személyesen beszélünk meg a részleteket, június 6-án pedig haláláról jött szomorú hír. Így vált ez a kirándulás „Ütő Lajos emléktúrává”, amit június 28-án, szombaton szomorú szívvel Óréá emlékezve meg is tartottunk.

A kellemes séta a 3-as metró Újpest-Városkapu állomástól indult. Megnéztük a Télikikötőt, majd az Északi Vasúti Összekötő Hídon át mentünk a palotai szigetre, bejártuk a még megmaradt ligeterdőket, s itt tartottunk áhitatot és imát, s szeretettel és fájdalommal emlékeztünk Ütő Lajos testvérünkre, egyházközségünk Bibliaköre nevében.

Folytattuk sétautunkat, megtekintettük az Újpesti Népszigetet – ismert nevén a Szűnyog Szigetet –, mely terület az Északpesti víziparadicsom! A sziget nevezetességeit megcsodálva a Meder utcai Dunahídon át értük el túránk végcélját, a 3-as metró Gyöngyösi úti állomását. A nagy hőségben jó volt „felüldülni” a metró mélyállomásán. Emlékeztet, de fájdalmas szép túranap volt!

Így búcsúztunk Lajos bátyánktól: *Isten veled tanár úr! Egyházunk, kiemelkedő vezetője, hűséges unitárius testvérünk, Bibliakörünk nagytudású és nagytekintélyű tagja, s e mellett kitűnő természet-szerető és szeretett túratársunk voltál.*

Isten veled Lajos bátyánk! Nyugodjál békében!

Dr. Kis Zoltán

Püspöki vizitáció a Hódmezővásárhelyi Egyházközségben

Erre a jelentős aktusra 1997. május 17-én és 18-án került sor, pünkösdi ünnepén. **Bencze Márton** püspök és **dr. Murvay Sámuel** főgondnok már nagyszombaton megérkeztek Hódmezővásárhelyre, ahol a gyülekezet lelkésze, **Kiss Mihály** és neje, valamint **Kis János** gondnok fogadták a püspöki vizitáció tagjait.

Május 17-én, szombaton délután a Vizsgálószék áttekintette az Egyházközség adminisztrációját és pénzgazdálkodását. Megállapítást nyert, hogy az Egyházközség Előjárósága, illetve Presbitériuma és Közgyűlése nagyon sok gonddal próbálja ellátni feladatát, igen-igen sok nehézséggel küszködve.

Május 18-án, pünkösdi első napján, a 10 órakor kezdődő istentiszteleten imádkozott Kiss Mihály lelkész, prédikált Bencze Márton püspök, minekutána úrvacsoravételre járult a gyülekezet az Úrasztalához. Ennek végeztével Kiss Mihály lelkész köszöntötte a püspöki vizitáció tagjait. Válaszul dr. Murvay Sámuel főgondnok szeretettel viszonzta az üdvözlő szavakat, hangsúlyozván, hogy a Budapesten székelő Egyházi Központ, illetve az Egyházi Főtanács és Egyházi Képviselő Tanács tőle telhetően segíti a gyülekezetet, de arra nincs lehetősége, hogy magára vállalja az Egyházközség gondjait, melyek a kelletnél nagyobb számban mutatkoznak.

Kiemelkedő esemény tette teljessé és egyben fedhetetlenné az Istentisztelet és úrvacsoravétel ünnepi aktusát: a keresztelezési szertartás! Bencze Márton püspök ugyanis a család felkérésére, megkeresztelte a **dr. Benczédi** család hat unokáját, név szerint: **Szabó Gábor** (1996), **Szabó Ákos** (1992), **Szabó Lili** (1991), **Berényi Dorottya** (1992), **Kocsis Bence** (1991) és **Domján Dóri** (1991) voltak azok, akik a keresztelezési szertartás révén a gyülekezet tagjaivá váltak, egyben nagy reménységévé a családnak és a hódmezővásárhelyi unitárius gyülekezetnek.

B. M.

Születésnap megemlékezés

Immáron öt éve működik a Nagy Ignác utcai „Biblia Baráti Kör”. Ösztől kora nyárig kéthetente gyűltünk össze a lelkészi irodában. Lelkészeink jelenlétével dr. Sztankóczy Zoltán egyházi tanácsos tartotta a bibliaórákat. Sok éven át foglalkozott a Bibliával és külföldi Biblia-magyarázatok tanulmányait lefordítva, saját tudását és hitét is beleadva tartotta az előadásokat. Természetesen egyházi vezetőinket és lelkészeinket is meghallgatva, megbeszéltük és megvitattuk a hallottakat. Minden évben „Ünnepi záró bibliaórát” rendeztünk, Leányfalun, a Nagy Ignác utcai gyülekezeti teremben, és most az ötödiket, özv. **Vékás Domokosné** testvére gyi családi nyaralójában tartottuk.

Csodálatos völgyben gyűltünk össze, ahol még közelebb kerültünk a jó Istenhez, nem beszélve a szép időről, tájról, és a vendéglátó szépséges, gondozott kertjéről.

Szeretettel köszöntöttük **Bencze Márton** püspököt és **Orbókné Szent-Iványi Ilona** főjegyzőt. Továbbá **Kászoni K. József**, **Rázmány Csaba** lelkészeket és **Miklóssy Vári Katalin** s. lelkésznőnk. Ő rendszeres résztvevő és magyarázó. És nem utolsósorban **dr. Sztankóczy Zoltánt**, ki öt éven át tartotta a bibliaórákat.

Hála van a szívünkben és köszönet, hogy mi, világi hívek, el tudtunk menni, és éveken át együtt, kisebb-nagyobb létszámmal részt tudtunk venni ezeken az összejöveteleken. Hiszen az ember halandó, közben elvesztettük egy oszlopos tagunkat, **Ütő Lajos** testvérünket. Nyugodjon békében.

A vendéglátó segítségével és a „Biblia Baráti Kör” tagjaival, fehér asztal mellett, sok finomságokkal, és némi kis itókéval, remek hangulatban időztünk késő estig. Reméljük, hogy lesz folytatás jövőre is!

Köszönet mindenkinek!

Isten áldása legyen mindnyájunkon.

Pandurné Ágoston Rozália

Kocsord nagylelkű vendégei

Tavaly május 25-én múlt egy éve, hogy meghalt Kocsord első unitárius lelkésze, **Kereki Gábor**. Angliában élő özvegye, **Joan Kereki** tiszteletes asszony és hűséges segítőtársa, **Irsay Zoltán** atyánk fia nagy összegű adományt hozott a megemlékezés alkalmával az angol unitáriusok részéről a templomtető felújítására.

Az azóta eltelt év folyamán az összeghez saját erőből is hozzáadott az egyházközség. A még mindig hiányzó kétharmadnyi összeget az E.K.T. egészítette ki. A Heltai Kft. munkáltatási szerződést kötött, megszereztük a Műemlékvédelmi Hivatal hozzájárulását. Isten segédelmével a javítás már csak az időjárás függvénye.

A templomtető új héjazatot kap, mellyel védelmet nyújtunk népi motívumokkal festett kazettás mennyezetünknek, Kereki tiszteletes sajátkezű művének.

Az özvegy tiszteletesasszony és segítőtársa a második évfordulón a Budapest Nagy Ignác utcai templomban is és Kocsordon is személyes megjelenésével tartott megemlékezést. Kereki Gábor mindkét helyen maradandó értékeket hagyott szolgálatával.

Irsay Zoltán atyánkfia Kocsordon vacsorát és ebédet adott a szervezőknek, akik között özv. **Jakab Jánosné** járt elől vendégeink szállításával, elszállásolásával és ellátásával, megadva nekik minden lehetőséget, amire fáradságukkal és áldozataikkal rászolgáltak.

Jakab László gondnok és **Székely Ferencné** pénztárnok a vendégfogadásban és a tetőjavítás intézésében minden feladatot hűséggel láttak el, ami tisztességükből fakad. Hasonlóképpen **Varga Elemér** harangozó, aki a legmesszebbmenő lelkiismeretességgel látja el teendőit. Nevezettek siettek segíteni a közelmúltban történt viharkárok nyomainak eltüntetésében. A felerészben cserép nélkül maradt papilakot a legrövidebb idő alatt helyreállítottuk. Az összetört cserepeket **Pankotai István** és **Jakab P. Sándor** atyánkfiái adományából pótoltuk.

Az emlék-istentiszteleten e sorok írója a 2. Krón. 7. 16.-ból mondott beszédet: „Kiválasztottam és megszenteltem ezt a házat, azért itt lesz a nevem örökké; itt lesz a szemem és a szívem mindenkor”.

Nyitrai Levente

Konfirmandusok kirándulása

Csaknem egy hónappal a konfirmáció után, a Högyes Endre utcai gyülekezet fiataljai Homoródszentmártonra kirándultak. A konfirmandusok túrájáról Szabó G. Zsolt élménybeszámolót küldött szerkesztőségünknek.

Június 14-én délután négy órakor – a rekkenő hőségben indultunk el Homoródszentmártonra. Egy-két kivétellel valamennyi konfirmandus ott volt, de a legtöbben a Trefortból jöttek. Az éjszaka elteltével vasárnap reggel érkezünk meg ideiglenes otthonunkba. Mindenki a szobákba ment és elfoglaltuk ágyainkat. Vasárnap nem mentünk sehova, az utazás fáradságait pihentük ki. Homoródszentmártonról sok helyre kirándultunk, megnéztük a helyi unitárius templomot, a parasztvárat, s megmásztuk a falu mellett lévő hegyet. Legmesszebb a Békás-szorosnál voltunk, ahonnan a Békási víztározóhoz is elmentünk. Itt hajókáztunk is. Hazafelé menet megálltunk a Gyilkos-tónál.

Egy másik nap a közelben lévő Almási barlanghoz kirándultunk. A barlangot csak másodszori nekifutásra találtuk meg, mivel elsőre eltévedtünk. Voltunk Székelyudvarhelyen, onnan Farkaslakára, Tamási Áron emlékhelyére indultunk, majd a parajdi sóbánya felé vettük az irányt, ahonnan Szováta volt a cél.

A Homoródszentmártonhoz közeli falvak közül is meglátogattunk néhányat, egy délután alkalmával. Az idő mindig meleg, napos volt. Csak egyszer-kétszer esett az eső, köztük akkor, amikor Homoródfüldre kirándultunk, így az eső mellett diónyi jég is „színesítette” a túrát.

Vasárnap délelőtt istentiszteletre mentünk, majd másnap, hétfőn reggel indultunk haza. Estére meg is érkezünk erről az egy hetes gyönyörű, felejthetetlen kirándulásról.

Szabó G. Zsolt

Tudósítások, hírek

Az **Emanuel Alapítvány** jóvoltából f. év júl. 6-án, vasárnap délelőtt 9.30-kor felavatásra került a **Raoul Wallenberg Emlékpark**, Budapest VII. Wesselényi u. 5. szám alatt, emlékeztetőül a holocaust magyar áldozataira. Megemlékezést tartottak **dr. Schweizer József** főrabbi főigazgató, **dr. Demszky Gábor** főpolgármester – fővédnök, és **dr. Glatz Ferenc**, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke.

A megemlékező ünnepség ugyanaz nap folytatódott a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében, délután 3 órakor, sok meghívott hazai és külföldi jeles személyiség jelenlétében, **dr. Glatz Ferenc** akadémiai elnök megnyitójával és sokaknak megemlékezésével.

Az Unitárius Egyház képviselőjében mindkét alkalommal jelen volt **Bencze Márton** püspök és neje. Az akadémiai ünnepségen, délután jelen volt egyházunk könyvtárosa: **Muszka Ibolya** és férje is.

Sajtóközlemény

1997. július 24-én csütörtökön, Lengyelországba utazott **Fekete János** a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat munkatársa.

Varsóban tárgyalásokat folytatott a Lengyel Ökumenikus Tanács vezetőivel, akik megköszönték a Szeretetszolgálat segítségét, hogy a helyszínre küldi az ilyen helyzetekben már tapasztalatokat szerzett munkatársát. A megbeszélésen megegyeztek a legszükségesebb segélyprogramok közös kidolgozásában és elindításában.

A legsürgősebb feladatnak az árvíz sújtotta területről származó gyermekek evakuálását jelölték meg. Az akciót a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat – magánadományokból származó – félmillió forinttal támogatta. A program összesen ötezer gyermeket érintett, akiket Lengyelország különböző területein található ifjúsági táborokban sikerült elhelyezni.

A hétvégén (július 25–27.) a Szeretetszolgálat munkatársa az Odera által leginkább elöntött térség három városában Bielsko-Biala-ban, Opole-ban és Wrocławban járt. Útjának célja a gyorssegély programok, illetve az újjáépítés beindításához szükséges feltételek, lehetőségek megteremtése volt. A helyszínen megbeszéléseket folytatott a helyszínen dolgozó karitatív szervezetek munkatársaival a helyi egyházi, önkormányzati vezetőkkel. A megbeszélések témája a természeti katasztrófa által leginkább sújtott emberek megsegítése volt. A kialakult állapotok megismerése után a Szeretetszolgálat azonnali segítségként, – gyermekek részére – Hepatitis B elleni védőoltás finanszírozásáról döntött. További akcióink sikeres végrehajtás érdekében munkatársunk továbbra is a helyszínen marad.

A Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat továbbra is számít az együttérző magyar lakosság támogatására és továbbra is várja önzetlen adományait a 10 10 20 93-3003 3003-00000000 számlaszámon.

HÍREK

1997. június 28-án konfirmációi szertartás volt a Nagy Ignác utcai templomban, **Orbókné Szent-Iványi Iona** szolgálatával. A Marosvásárhelyről Kölnbe származott **Gyergyay** család két ifjú tagja, **Péter** és **Bernárd** tettek bizonyosságot hitükről és vették magukhoz először az Úrvacsora szent jegyeit a népes család előtt.

1997. május 24-én **Orbókné Szent-Iványi Iona** lelkész Veszprémben, kedves családi légkörben megkeresztelte **Molnár Attila** és **Réz Gabriella** unitárius híveink első gyermekét, **Zsófiát**. A család életére Isten gazdag áldását kérjük.

Göncz Árpád köztársasági elnök augusztus 20-a tiszteletére adott parlamenti fogadásán egyházunkat **Bencze Márton** püspök, az erdélyieket **Szabó Árpád** püspök és **Andrási György** előadótanácsos képviselték.

A *Református Világszövetség* 1997. augusztus 8–20-a között Debrecenben tartotta XXIII. Nagygyűlését, ahol egyházunkat **dr. Murvay Sámuel** főgondnok és kedves felesége képviselték.

Ökumenikus kápolnaszentelés Lakitelken

Augusztus 16-án délután felszentelték a lakitelki Szent István kápolnát. Az ökumenikus szertartáson a római katolikus, a református és az evangélikus püspökök mellett egyházunk püspöke **Bencze Márton** is szolgálatot végzett. Az ünnepséget kiállítások és előadások is kísérték.

A Szent István kápolna alapkövét 1996. október 2-án, a Mindszenty-emléknapon tették le a lakitelki Népfőiskolán. A kápolna feszületét **Polyák Ferenc** matkópusztai fagaragómester készítette, melyet a **Lezsák Sándor** vezette MDF-delegáció márciusi vatikáni látogatása során II. János Pál pápa megáldott. A kápolnát **Callmayer Ferenc** tervezte, az építkezést **Vankó József** lakitelki építőmester vezette.

Az ünnepségen **Bencze Márton** püspök mellett felesége, **dr. Murvay Sámuel** főgondnok és felesége, valamint **dr. Sztankóczy Zoltán**, a Teológiai Intézet felügyelő gondnoka is részt vett.

Unitárius vallási műsorok a médiában

Magyar Rádió – Kossuth adó

„Egy az Isten” c. félóra
augusztus 22., péntek 13.30
szeptember 26., péntek 13.30

Magyar Televízió – 1-es csatorna

„Örömhír” c. műsor
augusztus 31., vasárnap 15.30

„Útmutató” c. műsor
szeptember 10., szerda 18.00

Téma:

Enyedi György és a kelet-közép-európai unitarizmus
a XVI-XVII. században c.
nemzetközi konferencia
(Kolozsvár,
1997. szeptember 2-6.)

Istentisztelet-közvetítés:
október 12., vasárnap 11.00
(Nagy Ignác utca)

Duna Televízió

Istentisztelet-közvetítés:
szeptember 28., vasárnap 10.55
(Pestszentlőrinc)

Prof. Dr. Nyiredy Szaboles atyánkfiát – a Gyógynövénykutató Intézet Rt. elnök-igazgatóját – a Művelődési és Köznevelési Minisztérium 1998-tól 4 évre „Széchenyi professzori ösztöndíj”-ban részesítette. Gratulálunk!

Zongora hangolása és javítása
a helyszínen, garanciával. Pianínót vennék.

Lovász Zoltán
Tel.: 06-24-372-343

Helyesbítés

Előző számunkban az Unitárius elődeinkről című sorozatban tévesen szerepelt a név. Helyesen: **Magócsy Dietz Sándor**.

HALOTTAINK

Életének 88-ik évében Erdélyben elhunyt **id. Kovács Domokos** nyugalmazott lelkész. A szerető férjet, drága apát, az önzetlen és gyülekeztető odaadóan szolgáló, lelkészt július 5-én helyezték örök nyugalomra a nyáradgálfalvi temetőben. A mindenható Isten adjon csendes pihenést a drága halottnak.

Szomorú szívvel hozzuk mindazok tudomására, akik ismerték és szerették, hogy a hűséges feleség, drága jó édesanya, nagymama, lelkész, jó rokon **Ürmösi Gyuláné sz. Fazakas Piroksa** életének 88., boldog házasságának 63. évében, 1997. július 31-én elhunyt. Szerette övét és övéi is szerették őt. Leleke volt családjának, jó társa férjének, éltetője gyülekezetének, fáradhatatlan munkása a fiattalvi, sepsiszentgyörgyi és kolozsvár-irizsi unitárius nőszövetségnek.

A kedves Tiszteletes asszony földi maradványait 1997. augusztus 12-én du. 5 órai kezdettel helyezték el a ráckeresztúri temetőben, ahol a búcsú pillanataiban a vigasztalás szavait **Kászoni József** tolmácsolta.

Ez alkalomból is hozzátartozóinak vigasztalódást kívánva hisszük, hogy emléke az Őt szerető szívekben örökké élni fog.

Lapzárta minden hónap 6-án van. A később beérkezett írással szerkesztőségünk csak a következő hó lapzártáig tud foglalkozni. Kérjük ezt a beküldendő írásoknál figyelembe venni.

Laptulajdonos:
Magyarországi Unitárius Egyház

Főszerkesztő:
Bencze Franciska

Szerkesztőbizottság:
Kászoni József,
Muszka Ibolya, Nyitrai Levente

SZERKESZTŐSÉG CÍME:
V., Nagy Ignác utca 2-4. Budapest, 1055.
Telefon/fax: 111-2801

Terjeszti a Magyarországi Unitárius Egyház.
Előfizethető:

egyházi központunkban, a lelkész irodákban,
vagy egyházi csekken, Unitárius Élet jellegével.

Évi előfizetési díj: 600,- Ft

Egyes szám ára 50,- Ft

Megjelenik havonta.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Felelős kiadó:
Heltai Gáspár Kft.

Index: 25 842

Készült a **Cerberus Kft.** gondozásában
(Budapest V., Kálmán Imre u. 23.
Tel.: 332-3511)

Felelős vezető: **Schmidt Gábor**

HU ISSN 0133-1272